

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
кафедра романської філології

**КОНЦЕПТОСФЕРА «ВІЙНА» ПРИ ПЕРЕКЛАДІ У ФРАНКОМОВНОМУ
Й УКРАЇНОМОВНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ: КОНТРАСТИВНИЙ АНАЛІЗ**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ОС «магістр»
студентки II року навчання
галузі знань 03 «Гуманітарні науки»,
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.055 «Романські мови
та літератури (переклад включно),
перша - французька»,
ОНП «Франкофонні студії та переклад,
англійська мова»
Дар'ї КРСЕК

Науковий керівник:
д. філол. н., проф. кафедри романської
філології
Дмитро ЧИСТЯК

«Допущено до захисту»
Протокол № 9 засідання кафедри
романської філології від 14 квітня 2025 року
Завідувач кафедри _____ **Ірина СИТДИКОВА**

Анотація

Магістерська робота присвячена вивченню концептосфери «війна» у франкомовному та україномовному медіадискурсі, з урахуванням культурно-лінгвістичних особливостей, прагматичних чинників і специфіки перекладу. Дослідження базується на когнітивно-дискурсивному та контрастивному підходах, що дозволяє не лише виявити структурні елементи концептосфери, а й простежити динаміку репрезентації ключових концептів у мас-медіа двох різних мовних і культурних середовищ.

У першому розділі обґрунтовано теоретичні засади аналізу концептосфери: розглянуто поняття *концепт* як одиниці ментального та мовного представлення знань, охарактеризовано концептосферу як когнітивну множину концептів, репрезентованих у мовленні, зокрема у медіадискурсі. Значну увагу приділено визначенню мовних концептів як засобів формування і трансляції колективного знання в процесі комунікації, а також опису методології дослідження концептосфер у зіставному аспекті.

Другий розділ присвячено аналізу україномовного медіадискурсу. У роботі виявлено ключові концепти, пов'язані з темою війни (зокрема: *захисник, ворог, героїзм, страх, опір*), досліджено їхню частотність та специфіку вживання, що дозволяє змодельовати структуру концептосфери за принципом «ядро – периферія – інтерпретаційне поле». У розділі представлено графічну візуалізацію частотності використання ключових понять та схематичне зображення концептосфери. Окремо розглянуто типові лексеми, метафори та фразеологічні одиниці, що постають засобами концептуалізації війни в українських ЗМІ.

У третьому розділі здійснено аналіз франкомовного медіадискурсу. Розкрито мовні та культурні особливості франкомовної преси, виявлено специфіку репрезентації військових подій через призму таких концептів як *conflit, résistance, paix, terreur, liberté*. Проведено аналіз лексичних і фразеологічних одиниць, за допомогою яких формується образ війни у франкомовних медіа.

У четвертому розділі подано контрастивний аналіз концептосфери *війна* в україномовному та франкомовному медіадискурсах. Порівняльна характеристика дозволила виявити як спільні структурні та семантичні риси, так і суттєві відмінності у подачі інформації, спричинені культурною специфікою, соціальним контекстом та ідеологічною орієнтацією ЗМІ. Подано зіставлення ключових концептів, їхньої мовної реалізації та ідеологічного навантаження.

Особливу увагу приділено перекладацьким аспектам: аналізуються стратегії збереження або адаптації концептів при перекладі матеріалів з однієї мови на іншу, зокрема, виявлено випадки прагматичних трансформацій, культурної адаптації, семантичних зрушень. Це дозволяє зробити висновки про виклики, що постають перед перекладачами під час інтерпретації медіатекстів, пов'язаних із війною.

Результати дослідження мають міждисциплінарний характер та становлять інтерес для фахівців у галузі когнітивної лінгвістики, медіалінгвістики, перекладознавства й масової комунікації. Практична цінність роботи полягає у можливості використання її результатів у професійній діяльності перекладачів, журналістів, редакторів і комунікаторів, які працюють з тематикою воєнних конфліктів у міжнародному інформаційному просторі.

Ключові слова: концептосфера, концепт, війна, медіадискурс, франкомовні ЗМІ, україномовні ЗМІ, когнітивна лінгвістика, перекладознавство, лінгвокультурологія, перекладацькі трансформації, концептосистема, контрастивний аналіз, ідеологема, масова комунікація, лексико-фразеологічні засоби.

Abstract

This thesis for a master degree is dedicated to the study of the conceptual sphere of "war" in French-language and Ukrainian-language media discourse, taking into account cultural and linguistic features, pragmatic factors, and translation specifics. The research is based on cognitive-discursive and contrastive approaches, which make it possible not only to identify the structural elements of the conceptual sphere but also to trace the dynamics of the representation of key concepts in the mass media of two different linguistic and cultural environments.

The first chapter substantiates the theoretical foundations of the analysis of the conceptual sphere: it examines the notion of the concept as a unit of mental and linguistic representation of knowledge, characterizes the conceptual sphere as a cognitive set of concepts represented in speech, particularly in media discourse. Considerable attention is paid to the definition of linguistic concepts as tools for the formation and transmission of collective knowledge in the process of communication, as well as the description of the methodology for studying conceptual spheres in a comparative aspect.

The second chapter is devoted to the analysis of Ukrainian-language media discourse. The work identifies key concepts related to the topic of war (in particular: *defender, enemy, heroism, fear, resistance*), and examines their frequency and usage patterns, which allows the modeling of the structure of the conceptual sphere according to the principle of "core – periphery – interpretive field." The chapter includes a graphical visualization of the frequency of key terms and a schematic representation of the conceptual sphere. It also examines typical lexemes, metaphors, and phraseological units used to conceptualize war in Ukrainian media.

The third chapter presents an analysis of French-language media discourse. It reveals the linguistic and cultural characteristics of the French-language press, as well as the specific ways military events are represented through such concepts as *conflit, résistance, paix, terreur, liberté*. The chapter includes an analysis of lexical and phraseological units that shape the image of war in French-language media.

The fourth chapter provides a contrastive analysis of the conceptual sphere of war in Ukrainian and French-language media discourse. A comparative characterization made it possible to identify both common structural and semantic features, and significant differences in the presentation of information, influenced by cultural specificity, social context, and the ideological orientation of the media. We present a comparison of key concepts, their linguistic realization, and ideological connotations.

Special attention is paid to translation aspects: the study analyzes strategies for preserving or adapting concepts when translating materials from one language to another, identifying instances of pragmatic transformations, cultural adaptation, and semantic shifts. This allows conclusions to be drawn about the challenges translators face when interpreting media texts related to war.

The results of the research are interdisciplinary in nature and are of interest to specialists in cognitive linguistics, media linguistics, translation studies, and mass communication. The practical value of the work lies in the possibility of applying its findings in the professional activities of translators, journalists, editors, and communicators working with topics of military conflicts in the international information space.

Keywords: conceptual sphere, concept, war, media discourse, French-language media, Ukrainian-language media, cognitive linguistics, translation studies, cultural studies, translation transformations, conceptual system, contrastive analysis, ideologeme, mass communication, lexical and phraseological structures.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІЛОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТОСФЕРИ У МЕДІАДИСКУРСІ	11
1.1 . Проблема дослідження концептів і концептосфери у філологічних дослідженнях.....	11
1.2. Мовні концепти у комунікативній перспективі.....	14
1.3 . Методологія дослідження концептосфери та концептів у медіадискурсі різних лінгвокультур.....	17
Висновки до першого розділу.....	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КОНЦЕПТОСФЕРИ «ВІЙНА» В УКРАЇНОМОВНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ.....	27
2.1. Лінгвокультурні особливості відображення концептосфери «війна» в українському медіадискурсі.....	27
2.2. Дослідження ключових концептів концептосфери «війна» в українському медіадискурсі.....	30
2.3. Характеристика лексичних та фразеологічних одиниць концептосфери «війна» в українських медіа.....	34
Висновки до другого розділу.....	37
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ КОНЦЕПТОСФЕРИ «ВІЙНА» У ФРАНКОМОВНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ.....	39
3.1. Лінгвокультурні особливості відображення концептосфери «війна» у франкомовних медіа	39
3.2. Дослідження ключових концептів концептосфери «війна» у франкомовному медіадискурсі	41

3.3. Характеристика лексичних та фразеологічних одиниць концептосфери «війна у франкомовних медіа.....	43
Висновки до третього розділу.....	46
РОЗДІЛ 4. КОНТРАСТИВНИЙ АНАЛІЗ КОНЦЕПТОСФЕРИ «ВІЙНА» В УКРАЇНОМОВНОМУ ТА ФРАНКОМОВНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ.....	48
4.1. Контрастивний аналіз лексичних одиниць концептосфери «війна»...48	
4.2. Контрастивний аналіз фразеологічних засобів концептосфери «війна».....	53
Висновки до четвертого розділу.....	69
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73

Вступ

Актуальність теми

У сучасному світі, що переживає ескалацію геополітичної напруженості, збройні конфлікти набувають не лише військового, а й інформаційного виміру. Особливої актуальності набуває війна в Україні, яка стала предметом широкого висвітлення у міжнародних медіа та викликала глобальний резонанс. Медіапростір перетворився на арену смислової боротьби, де інформація стає зброєю, а мова – засобом формування громадської думки, національної ідентичності та політичних орієнтирів.

У цьому контексті вивчення медіадискурсу, пов'язаного з війною, є вкрай важливим для розуміння того, як війна концептуалізується, репрезентується та інтерпретується в різних мовних і культурних середовищах. Особливої ваги набуває вивчення **концептосфери ВІЙНА**, яка охоплює не лише набір лексичних одиниць, а й культурні, ідеологічні та емоційні смисли, що формуються й передаються через медіа-тексти.

Дослідження концептосфери ВІЙНА у франкомовному та україномовному медіадискурсах дозволяє виявити особливості мовної репрезентації війни, специфіку культурного кодування цієї реалії, а також відстежити механізми її трансляції в міжкультурному комунікативному полі. Переклад таких текстів виступає не лише технічним процесом перенесення змісту з однієї мови в іншу, а й актом інтерпретації, який може або зберігати оригінальні смисли, або трансформувати їх відповідно до цільової аудиторії.

Таким чином, дослідження, присвячене аналізу концептосфери ВІЙНА у франкомовному та україномовному медіадискурсі, є своєчасним та необхідним. Воно сприяє глибшому розумінню особливостей сучасної медіакомунікації в умовах війни, а також збагачує теоретичні засади перекладознавства, когнітивної лінгвістики та міжкультурної комунікації.

Мета та завдання дослідження

Метою дослідження є здійснення контрастивного аналізу концептосфери ВІЙНА у франкомовному та україномовному медіадискурсах з урахуванням особливостей перекладацької репрезентації.

Завданнями дослідження є:

- визначити зміст концепту ВІЙНА у франкомовному й україномовному медіадискурсі;
- проаналізувати вербалізацію ключових концептів концептосфери ВІЙНА в обох мовах;
- дослідити стратегії та особливості перекладу концептосфери ВІЙНА в медіатекстах;
- зіставити семантичні, прагматичні та культурні аспекти перекладу даної концептосфери.

Об'єкт та предмет дослідження

Об'єктом дослідження є **франкомовний та україномовний медіадискурс**, що висвітлює тему війни. Під медіадискурсом у цьому контексті розуміється сукупність автентичних публіцистичних текстів, створених і опублікованих у ЗМІ Франкомовних країн (зокрема Франції, Бельгії, Швейцарії) та України у період активної фази військового конфлікту. Ці тексти охоплюють різні жанри – новини, аналітичні статті, репортажі, інтерв'ю – і становлять основу для аналізу мовної репрезентації війни.

Предметом дослідження є **концептосфера ВІЙНА**, тобто сукупність концептів, асоціативних полів, метафоричних моделей та мовних засобів, які формують уявлення про війну в свідомості носіїв мови через призму медіадискурсу. Особливу увагу зосереджено на тому, як ця концептосфера структурується, виявляється та функціонує у франкомовному та україномовному інформаційному просторі.

Окремий акцент зроблено на **перекладацькій репрезентації концептосфери ВІЙНА** – способах передачі ключових концептів і образів з однієї мови в іншу. Це включає аналіз трансформацій, адаптацій, лексико-

семантичних та прагматичних змін, що відбуваються під час перекладу, а також оцінку впливу перекладацьких рішень на збереження або трансформацію первинного змісту.

Дослідження предмета дозволяє не лише простежити відмінності у концептуалізації війни між франкомовним і україномовним медіапросторами, а й виявити комунікативні й когнітивні механізми, що лежать в основі перекладацької діяльності у сфері конфліктної тематики.

Наукова новизна та значення роботи

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному контрастивному аналізі концептосфери ВІЙНА у франкомовному та україномовному медіадискурсі, що здійснено з урахуванням когнітивно-лінгвістичних та перекладознавчих підходів. Уперше виявлено, описано та структуровано концептосферу ВІЙНА за моделлю «ядро – периферія – інтерпретаційне поле», що дозволило систематизувати як універсальні, так і культурно-специфічні уявлення про війну в обох мовних середовищах. На основі аналізу автентичних медіатекстів визначено домінантні концепти, простежено їх мовну репрезентацію та функціональне навантаження в межах медіадискурсу.

Особливу увагу приділено перекладацькому аспекту: досліджено стратегії відтворення концептів війни у перекладі з французької мови на українську та навпаки, виявлено типові трансформації, що відбуваються під впливом мовно-культурних кодів, жанрово-стилістичних особливостей і прагматичних установок ЗМІ. Запропоновано класифікацію концептів за рівнем стабільності та культурної маркованості, а також проаналізовано фактори, що впливають на їх зміну або адаптацію під час перекладу.

Значення роботи полягає в її внеску до розвитку сучасного перекладознавства, когнітивної лінгвістики та медіалінгвістики. Результати дослідження поглиблюють уявлення про механізми концептуалізації соціально значущих явищ у різних мовних спільнотах, а також розширюють можливості міждисциплінарного аналізу медіатекстів. Практичне значення роботи полягає у формуванні рекомендацій для перекладачів, які працюють з матеріалами

військової тематики, зокрема у кризових або конфліктних комунікативних ситуаціях. Запропоновані теоретичні узагальнення та приклади може бути використано у навчальному процесі, професійній перекладацькій практиці, а також у медіа-аналітиці та підготовці журналістських матеріалів для іноземних аудиторій.

Апробація результатів кваліфікаційного дослідження. Основні положення дослідження було обговорено в доповідях на таких наукових заходах: ІХ Всеукраїнські наукові читання за участю молодих учених (Київ, Київський Національний університет імені Тараса Шевченка, 10 квітня 2025 р.) та Міжнародна наукова конференція «Українська гуманітаристика в координатах сучасності» (Київ, Київський Національний університет імені Тараса Шевченка, 14-15 листопада 2024 р.). Також розв'язанню проблеми в даній магістерській роботі було присвячено наукову статтю «Концептосфера війна при перекладі у франкомовному й україномовному медіадискурсі: контрастивний аналіз» у фаховому виданні категорії Б *«Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики»* (2024, № 1).

Структура й обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 4 розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (78 найменувань, із них – 50 іноземними мовами). Загальний обсяг роботи становить 81 сторінка

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІЛОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТОСФЕРИ У МЕДІАДИСКУРСІ

1.1. Проблема дослідження концептів і концептосфери у філологічних дослідженнях

Концептосфера та концепт — це ключові категорії сучасного мовознавства, що застосовуються для вивчення того, як мовні системи відображають реальність і як ці відображення формуються в свідомості носіїв мови. У контексті лінгвістичних досліджень, зокрема в аналізі медіадискурсу війни, поняття концептосфери та концепту набувають особливої ваги, оскільки дозволяють глибше проникнути у механізми вербалізації складних абстрактних і соціокультурних явищ.

Концептосфера — це сукупність концептів, які формують когнітивну і світоглядну основу певної мовної спільноти. Вона не є хаотичним набором окремих елементів, а цілісною системою, де кожен концепт функціонує в межах семантичної й культурної мережі, взаємодіючи з іншими концептами. Через концептосферу реалізується мовна картина світу, тобто специфічне відображення дійсності засобами конкретної мови. У дослідженнях сучасної когнітивної лінгвістики концептосфера розглядається як інструмент систематизації знань, досвіду, цінностей і переконань, закладених у мовній свідомості народу.

Українські дослідники активно вивчають концептосферу, розглядаючи її як ключовий елемент у формуванні мовної картини світу. Наприклад, у статті "Концептуальний аналіз та методи дослідження вербалізованих концептів" Л.В.Мунтян [Мунтян 2013, с. 103-105] аналізує наукові напрями когнітивної лінгвістики в Україні та характеризує доробки українських вчених-когнітологів у межах різних наукових парадигм. Дослідниця зазначає, що концептосфера активно взаємодіє з мовними засобами, що допомагає відобразити унікальність мислення певної нації чи етносу.

Інший український науковець, Л. Пасик, у своїй роботі "Концепт як об'єкт дослідження когнітивної лінгвістики" розглядає концепт як ментальне утворення, що є синтезом мовних і немовних засобів вираження, закріплених у пізнанні як індивідуума, так і суспільства [Пасик 2015, с. 6]. Це підкреслює важливість концептосфери у відображенні національно-культурної специфіки народу.

Також вагомий внесок зробив Ю. С. Степанов, який вважав концептосферу не просто зібранням концептів, а своєрідною ментальною енциклопедією культури. У його трактуванні, концепт має тривірневу структуру: ядерну (основне значення), периферійну (пов'язані асоціації) та інтерпретаційну (оцінки, емоційні відтінки), що лише підкреслює багатовимірність і складність концептосфери як явища.

У міжнародній когнітивній лінгвістиці концептосфера також розглядається як ключовий елемент у розумінні мови та мислення. Наприклад, у роботі «Концептуальні простори для когнітивних архітектур: лінгва франка для різних рівнів репрезентації» автори обговорюють роль концептуальних просторів у когнітивних архітектурах, підкреслюючи їхню здатність об'єднувати різні рівні представлення знань [Lieto 2017, с. 54]. Це свідчить про універсальність концептосфери як інструменту для аналізу когнітивних процесів у різних культурах.

Концептосфера має складну структуру, яка включає ядро, периферію та інтерпретаційне поле. Ядро містить основні, стабільні концепти, що є спільними для більшості носіїв мови. Периферія включає менш стабільні концепти, які можуть змінюватися залежно від контексту або індивідуального досвіду. Інтерпретаційне поле охоплює асоціації, емоції та оцінки, пов'язані з певним концептом.

Відповідно до даної інформації можна сформулювати схематичну структуру концептосфери.

Динаміка концептосфери проявляється у зміні та розвитку концептів під впливом соціокультурних, історичних та індивідуальних факторів. Це означає,

що концептосфера не є статичною, а постійно еволюціонує, відображаючи зміни в суспільстві та культурі.

Концептосфера охоплює як базові універсальні концепти — «життя», «смерть», «природа», «світ», так і культурно обумовлені — «війна», «влада», «воля», «релігія». В українській концептосфері, наприклад, концепт «воля» має особливе значення, набагато глибше, ніж просто «свобода»: він несе в собі історичну пам'ять про боротьбу, козацтво, національну ідентичність. Таким чином, концептосфера виступає ключем до розуміння національного характеру, світогляду, моделей поведінки й комунікативної культури.

Рис.1 Структура концептосфери.

Концепт, у свою чергу, є конкретним елементом концептосфери і являє собою осмислене, вербалізоване відображення певного аспекту реальності в свідомості носіїв мови. Він може мати різну ступінь абстракції, від простих

образів до складних соціокультурних уявлень. Концепт може трактуватися в контексті семантико когнітивного підходу мисленнєве утворення, яке заміщує у свідомості множинність однорідних предметів та є когнітивною основою для формування різних лексичних значень слова» [Плотнікова 2020, с. 93]. Підкреслюється, що концепт є лексико-семантичним утворенням, яке в процесі комунікації набуває певного значення в контексті. Наприклад, концепт "війна" не лише позначає конкретне явище з історії чи політики, а й включає в себе такі аспекти, як насильство, страх, героїзм, спільна боротьба тощо, що змінюються в залежності від соціокультурних і політичних умов.

Міжнародні дослідження також активно звертаються до категорій концептосфери та концептів. З-поміж іноземних дослідників слід відзначити Джорджа Лейкофа і Марка Джонсона [Lakoff 1980], розглядають концепт як не просто мовне вираження, а як ментальний образ, що структурує наше мислення. Вони стверджують, що концепти є основою метафоричного мислення, яке допомагає людям осмислювати складні абстракції, зокрема такі, як війна, через більш прості образи.

Вчені використовують концепт війни як предмет дослідження для аналізу того, як мова може формувати соціальні уявлення та впливати на громадську думку про конфлікти [Rosen 2009]. Таким чином показуючи що, що концепти війни змінюються залежно від того, як медіа структурують наративи про конфлікт — через конкретизацію агресора, через метафори війни як боротьби між добром і злом або як справедливої боротьби за незалежність.

1.2. Мовні концепти у комунікативній перспективі

Мовні концепти є однією з основних ланок комунікативного процесу, оскільки вони не тільки відображають реальність, а й активно формують сприйняття світу та взаємодію між людьми. Вони є своєрідними когнітивними одиницями, які організують знання, а також мають безпосередній вплив на мовлення і мислення. Мовні концепти є невід'ємною частиною мовної системи,

вони дозволяють людині не лише передавати інформацію, а й активно взаємодіяти з соціумом, впливати на думки, емоції та поведінку інших людей. У контексті медіадискурсу, зокрема, вивчення мовних концептів дозволяє зрозуміти, як мова та дискурс можуть формувати, підтримувати або змінювати соціальні уявлення про важливі соціокультурні явища, зокрема війни.

Під мовним концептом розуміється відображення певного аспекту реальності, яке є результатом когнітивної діяльності людини та вербалізується через мовні одиниці. Концепт у мовному контексті є не просто лексемою, а складною когнітивною структурою, що містить певний смисл, уявлення про об'єкт чи явище, а також емоційні, соціальні та культурні асоціації, які воно викликає. Мовний концепт є фундаментальним елементом концептосфери, який дає змогу людині будувати свій когнітивний світ на основі мовних вербалізацій. Вона стверджує, що кожен мовний концепт має свій емоційний забарвлення і значення, яке змінюється в залежності від культурного контексту та ситуації спілкування.

У роботі *"Концептосфера в сучасному мовознавстві: проблеми, методи та підходи"* О.В.Якубова [Якубова 2015, с. 93] підкреслює, що мовні концепти не є просто абстракціями, а активними інструментами для формування та зміни реальності через мову. За її словами, концепти — це не лише лексичні одиниці, а й такі культурно та соціально значущі елементи, як свобода, демократія, влада, війна, які в різних мовних спільнотах можуть мати різне значення та бути інтерпретовані через різні метафори, символи і наративи. Відтак, мовні концепти є засобами вираження світогляду, культурних особливостей і соціальних уявлень.

Дослідження В. П. Ковальчука *"Мовний аспект медіадискурсу в українських ЗМІ"* [Ковальчук 2018, с. 36] додає до цього поняття ще один важливий момент: концепти стають основою для створення медіанаративів, які не лише передають інформацію, а й впливають на емоційний стан аудиторії. Ковальчук наголошує на тому, що медіа, маніпулюючи концептами, можуть створювати певні уявлення про події, персонажів та явища, що має потужний вплив на формування громадської думки. Наприклад, через концепти "герої",

"окупанти", "агресори" можна створювати образи, що підсилюють національну ідентичність або навпаки — негативно сприймають певні соціальні групи.

Міжнародні дослідження концептів також акцентують увагу на тому, як мовні концепти можуть змінюватися під впливом культурних та соціальних контекстів. В роботі *Джорджа Лейкоффа та Марка Джонсона "Метафори, якими ми живемо"* [Lakoff 1980, с. 213] зазначається, що концепти часто відображають не лише конкретні явища, але й метафоричні структури мислення, які організовують наше сприйняття світу. Наприклад, метафора війни як "гра", "механізм", "хвороба" створює різні відносини до цього явища. Мовні концепти, таким чином, можуть не тільки позначати реальні об'єкти або явища, але й створювати їхній образ в свідомості аудиторії.

У роботі «Концептуалізація війни: метафори та концептуалізації в медіадискурсі» підкреслюється, що концепти війни у медіа можуть бути представлені через метафори та символи, що мають глибоке емоційне забарвлення [Kaal 2019]. Вони відзначають, що концепти можуть викликати сильні емоційні реакції у аудиторії, створюючи образи героїзму, патріотизму, а також агресії та насильства, залежно від того, як медіа використовують такі концепти, як "поборники свободи", "окупанти", "битви за незалежність".

Мовні концепти, використані у медіадискурсі, мають надзвичайно важливе значення для формування колективної пам'яті і національної ідентичності. Вони сприяють об'єднанню суспільства навколо спільних цінностей, можуть впливати на політичні рішення та відносини з іншими країнами. Медіа не просто передають факти, вони активно створюють контексти і значення, які можуть підтримувати чи змінювати уявлення суспільства про ключові соціальні, політичні та культурні події.

У дослідженнях Т.Ван Дейка [Van Dijk 2008] підкреслюється, що медіа, обираючи ті чи інші концепти для опису подій, створюють соціокогнітивні стереотипи, які мають вплив на те, як люди сприймають певні групи людей, нації чи культурні явища.

Таким чином, мовні концепти в медіадискурсі є потужними інструментами для формування уявлень і відносин до соціально значущих явищ. Вони організовують світогляд людей, створюють певні емоційні та когнітивні реакції на інформацію, що передається через медіа, і в результаті впливають на політичні, соціальні та культурні процеси в суспільстві. Мовні концепти не просто передають інформацію, а й створюють соціально значущі наративи, через які суспільства організовують своє сприйняття війни, миру, політики, культури.

Концептосфера є важливою категорією для розуміння того, як люди і суспільства концептуалізують свою реальність через мову. Концепт є основним одиничним елементом цієї системи, що дозволяє через мовні конструкції передавати складні уявлення, впливати на емоції та формувати суспільні наративи. Вивчення концептосфери і концептів війни в контексті медіадискурсу допомагає не лише досліджувати мовні стратегії, але й розуміти, як мова бере участь у формуванні світогляду та соціальних уявлень про військові події.

1.3. Методологія дослідження концептосфери та концептів у медіадискурсі різних лінгвокультур

Методологічну основу дослідження становить міждисциплінарний підхід, що поєднує когнітивну лінгвістику, дискурсивний аналіз, теорію перекладу та психолінгвістику. Аналіз концептосфери ВІЙНА здійснюється з урахуванням лінгвокогнітивних, семантичних, прагматичних і соціокультурних чинників.

Ключовим поняттям дослідження є концептосфера, що розглядається як когнітивна структура, яка відображає ієрархічну організацію концептів у певному мовному просторі. В основі аналізу концептосфери ВІЙНА лежать висновки праць Н.В.Плотнікової [Плотнікова 2020, с. 93], яка визначає концептосферу як когнітивно-дискурсивний простір відображення дійсності в мові, а також Якубової О. В. і Цивінської Г. О., які окреслюють методи виявлення меж концептосфери, її домінантних концептів і лексико-семантичної наповненості.

Для аналізу медіадискурсу обрано лінгвістичні одиниці, що репрезентують концепти концептосфери ВІЙНА, серед яких домінують метафори, емоційно маркована лексика, фразеологізми та політична термінологія.

У контексті лінгвістичного осмислення теми війни та конфліктів, використано твердження Смірної О. В., яка здійснила контрастивний аналіз концепту війни, а також сучасні західні підходи до медіааналізу конфліктної лексики [Kaal 2019; Rosen, 2009]. Концептуальні метафори, як форма когнітивного упакування реальності війни, досліджуються на основі концепції Лакоффа й Джонсона, згідно з якою метафори відображають спосіб мислення та структурують світосприйняття.

Задля аналізу мовної реалізації концептів у медіадискурсі, застосовано підхід критичного дискурс-аналізу (CDA), що репрезентований у працях Вудак Р. та «Методи критичного дискурс-аналізу» Цей підхід дозволяє не лише ідентифікувати мовні стратегії, але й виявити ідеологічне навантаження, яким наділені тексти.

Особлива увага приділяється українському медіадискурсу, що аналізується крізь призму праць Горбачової І. О. та Ковальчука В. П., які висвітлюють специфіку мовної репрезентації конфлікту в українських ЗМІ. У контрастивному плані використано франкомовні дослідження, зокрема роботи «Le discours médiatique et la guerre: étude de la représentation des conflits armés dans les médias» (Медійний дискурс і війна: дослідження репрезентації збройних конфліктів у засобах масової інформації) [Catch 2001], які аналізують дискурсивні механізми репрезентації війни у французьких ЗМІ.

Перекладацький аспект досліджується через аналіз стратегій перекладу концептуально складних одиниць, відповідно до їх семантичної, прагматичної й культурної наповненості. Такий підхід дозволяє виявити, які перекладацькі трансформації зазнає концептосфера ВІЙНА у процесі міжмовної інтерпретації.

Для проведення дослідження було детально розглянуто низку наукових методів, які використовуються при розгляді поняття концепт та суміжних.

Когнітивно-дискурсивний аналіз є інтегративним методом, що поєднує підходи когнітивної лінгвістики та дискурс-аналізу, дозволяючи вивчати, як мова не лише відображає, але й формує знання, досвід, ментальні образи та культурні цінності в конкретному контексті. У межах дослідження концептосфери ВІЙНА цей аналіз надає змогу дослідити структуру концептів, що її формують, механізми їх вербалізації та функціонування в медіадискурсі.

Когнітивна складова передбачає аналіз ментальних структур, таких як концепти, фрейми, сценарії, образи, що дозволяє простежити, які знання активуються при сприйнятті мовного повідомлення. Особливу увагу приділено метафорам як способу концептуалізації абстрактних понять, зокрема війни, згідно з теорією концептуальних метафор Дж. Лакоффа і М. Джонсона, запропонованою у праці «Метафори, якими ми живемо» [Lakoff 1980].

У свою чергу, дискурсивна складова зосереджується на аналізі мовних стратегій репрезентації концептів у тексті, дослідженні контексту, комунікативної мети та ідеологічного навантаження. Особливо важливо враховувати тип дискурсу — зокрема медіадискурс — як середовище реалізації концептосфери. Такий підхід ґрунтується на працях Т. ван Дейка, який розробив соціокогнітивну модель дискурсу, де поєднано мовні структури, соціальні знання та контекст, а також на ідеях П. Чілтона, який у межах аналізу політичного дискурсу звертає увагу на когнітивне структурування інформації через мову.

В українському мовознавстві важливу теоретичну основу для когнітивно-дискурсивного аналізу концептосфери становлять праці М. Г. Палявської, яка розглядає концептосферу як когнітивно-дискурсивний простір мовної репрезентації дійсності, а також О. В. Якубової та Г. О. Цивінської, які акцентують на методах виявлення структури концептів і способах їхньої вербалізації у дискурсі.

У межах дослідження концептосфери ВІЙНА когнітивно-дискурсивний аналіз дозволяє ідентифікувати ключові концепти, зокрема БІЙ, ВОРОГ, ЖЕРТВА, ГЕРОЙ, СТРАТЕГІЯ, а також простежити метафоричні моделі

[наприклад, «війна — гра», «війна — хвороба», «війна — випробування»], які реалізуються в україномовному та франкомовному медіапросторі. Такий аналіз дозволяє також виявити, які смислові зсуви відбуваються при перекладі, та як це впливає на сприйняття війни у різних мовних і культурних картинах світу. Таким чином, когнітивно-дискурсивний аналіз є ефективним інструментом вивчення структури концептосфери ВІЙНА, її мовного наповнення та міжкультурної динаміки в умовах перекладу.

Контрастивний аналіз у межах дослідження концептосфери ВІЙНА виступає як ключовий метод для виявлення подібностей і відмінностей між франкомовним та україномовним медіадискурсами. Його головною метою є систематичне зіставлення мовних одиниць, концептуальних структур і дискурсивних практик, що дозволяє не лише ідентифікувати характерні риси кожної мовної картини світу, а й виявити потенційні труднощі та смислові трансформації при перекладі. Такий підхід забезпечує глибше розуміння того, як різні культури репрезентують війну, які метафоричні моделі домінують у кожному дискурсі, та які ціннісні настанови вони транслюють через мову.

Контрастивний аналіз, як метод виник у межах прикладного мовознавства, зокрема у сфері перекладознавства та міжкультурної комунікації. Одними з перших дослідників, які заклали теоретичні основи методу, були Ч. Фріз і Р. Ладо, що в середині ХХ століття наголошували на важливості зіставлення мовних систем для удосконалення процесів перекладу та вивчення іноземних мов. У сучасному вигляді контрастивний аналіз значно розширився і включає не лише порівняння лексико-граматичних одиниць, а й аналіз концептів, дискурсивних стратегій, культурних моделей, метафор та ідеологем. Зокрема, у працях сучасних західних лінгвістів, таких як А. Мусолфф «Метафори та політичний дискурс», і С. Розен «Мова конфлікту», акцент робиться на дослідженні того, як концепт війни функціонує в різних мовах та які когнітивні ідеї закріплюються за цим концептом у політичному та медійному дискурсі.

Серед українських дослідників значний внесок у розвиток контрастивного аналізу в контексті вивчення концептів зробили О. В. Смірнова, яка у своїй

роботі «Концепт війни в англійській та російській мовах: порівняльний аналіз» [2013] проаналізувала відмінності в мовному вираженні війни через фрейми, метафори та ціннісні орієнтири. Її підхід ґрунтується на зіставленні лексем, що репрезентують концепт війни, а також на вивченні їхнього смислового навантаження в різних культурних контекстах. У франкомовному просторі важливою є праця Стокгольмського університету Ш. Ділкс, Військові метафори у французькій публіцистичній прозі (2019), яка показує, як медіа у Франції використовують концептуальні метафори для формування образу ворога, героїзації армії або створення відчуття загрози.

Особливу увагу в контрастивному аналізі приділено метафоричному конструюванню концептів, оскільки метафора відіграє ключову роль у когнітивному осмисленні війни. Наприклад, метафора «війна як гра» або «війна як хвороба» може мати різні культурні конотації у франкомовному та україномовному дискурсі. У французькому медіапросторі часто спостерігається тенденція до раціоналізації конфлікту через бюрократичні чи стратегічні метафори (напр., *opération militaire*, *théâtre d'opérations*), тоді як в українських ЗМІ — до емоційної персоніфікації та патріотичного забарвлення (напр., *захисники*, *ворог*, *боротьба за свободу*).

Отже, контрастивний аналіз у цьому дослідженні виконує функцію інструмента виявлення не лише мовних, а й когнітивних і культурних відмінностей, які формують різні бачення війни в україномовному й франкомовному медіадискурсі. Такий підхід дозволяє глибше осмислити не лише лінгвістичну специфіку відтворення концептосфери ВІЙНА, а й культурні механізми її формування й трансформації в умовах перекладу.

Лінгвокультурологічний підхід є надзвичайно важливим для дослідження концептуалізації війни в межах франкомовного та україномовного медіадискурсу, оскільки він дозволяє розглядати мову не лише як систему знаків, а як засіб відображення і трансляції культурних цінностей, ментальних установок, історичної пам'яті та національної ідентичності. У центрі цього підходу знаходиться теза про те, що концепти, включаючи концепт ВІЙНА, є не

лише когнітивними одиницями, а й носіями культурної інформації, яка формується в межах конкретної мовної спільноти через історичний досвід, колективні травми, героїчні наративи або ідеологічні інтерпретації.

Серед українських дослідників, які працюють варто згадати представників різних сучасних вітчизняних лінгвістичних шкіл, зокрема такі: І. Голубовську, С. Жаботинська, В. Жайворонок, А. Загнітко, В. Іващенко, В. Кононенко, Т. Космеда, А. Приходько, Т. Радзієвську, О. Селіванову, яка підкреслює, що концептосфера кожної культури є унікальною і відображає специфіку колективного світогляду. У межах цієї парадигми концепт війни не може бути уніфікованим або універсальним — його наповнення залежить від культурних кодів, стереотипів, національних символів та історичних контекстів. Подібної думки дотримується й О. В. Якубова яка наголошує на важливості дослідження взаємозв'язку між мовними формами і культурно значущими смислами, що закріплені за тими чи іншими концептами. У цьому контексті, наприклад, українська мовна картина світу формує образ війни крізь призму захисту, визвольної боротьби, героїзму та страждання, тоді як у франкомовному дискурсі часто домінують інші акценти — політичний реалізм, колоніальний досвід, стратегічна доцільність або пацифістські ідеї.

З-поміж західних вчених лінгвокультурологічного напрямку варто виокремити Джорджа Лакоффа і Марка Джонсона, авторів фундаментальної праці «Метафори, якими ми живемо» [Lakoff 1980, с. 121]. Вони доводять, що метафори, через які ми осмислюємо війну, «війна як гра», «війна як боротьба за життя», «війна як машина», є не просто мовними прийомами, а глибоко вкоріненими концептуальними моделями, що формуються під впливом культурного досвіду. У цьому сенсі, кожна культура має власний набір «метафоричних сценаріїв» війни, які проявляються в медіадискурсі і впливають на сприйняття конфліктів.

Французький дослідник Лоран Бартеlemi у праці «Військові метафори у франкомовному медіадискурсі» аналізує, як культурні уявлення про війну транслуються через типові метафори та символи у французькій пресі. Зокрема,

він звертає увагу на зображення війни як логістичного процесу, що підкреслює раціоналізацію насильства у французькому дискурсі, на відміну від емоційно забарвленого та героїчного образу війни в українських ЗМІ. Цей приклад ілюструє, як культурні установки, засвоєні через мову, визначають рамки інтерпретації однієї й тієї ж події у різних мовних просторах.

Крім того, Андерс розглядає політичні метафори як відображення культурно специфічних моделей легітимації війни, де кожна культура виробляє власні способи виправдання конфліктів. У цьому контексті лінгвокультурологічний аналіз дозволяє не лише дослідити мовні особливості опису війни, а й зрозуміти ціннісні пріоритети націй, історичні наративи та соціальну пам'ять, що стоять за тими чи іншими мовними формами.

Враховуючи попередні дослідження можемо стверджувати, лінгвокультурологічний підхід у дослідженні концептосфери ВІЙНА дає змогу розкрити глибинні культурні й ментальні чинники, що впливають на мовну репрезентацію війни у франкомовному та україномовному медіадискурсі. Такий аналіз не тільки збагачує лінгвістичне розуміння концептів, а й відкриває ширші перспективи для міжкультурної комунікації та перекладознавства, де смислова точність повинна враховувати культурну специфіку обох мовних систем.

Семантико-прагматичний аналіз є важливим інструментом для дослідження того, як мовні засоби впливають на емоційне сприйняття читача, особливо в межах чутливих тем, таких як війна. Цей підхід поєднує вивчення значення мовних одиниць (семантика) з аналізом їх функціонування в конкретному контексті комунікації (прагматика). У фокусі такого аналізу перебувають не лише значення слів, а й інтенції мовця, ефекти впливу на адресата, маніпулятивні стратегії, емоційна насиченість мовлення, що особливо актуально в медіадискурсі про війну.

В українському мовознавстві семантико-прагматичний підхід широко застосовується до аналізу медіатекстів. Зокрема, Л. С. Шевченко у своїй праці *Фразеологія української мови в медіадискурсі: проблеми аналізу та інтерпретації* [Шевченко 2017, с. 97] розглядає, як емоційно забарвлені одиниці

— фразеологізми, метафори, епітети — впливають на формування уявлень читача про події війни, героїв, ворогів. Вона підкреслює, що медіамова війни нерідко цілеспрямовано апелює до почуттів — страху, гордості, гніву, скорботи, формуючи емоційний настрій тексту. Такий ефект досягається завдяки добору лексики з відповідною конотацією, граматичним структурам, синтаксичній організації тексту.

Семантико-прагматичний підхід також знайшов розвиток у працях Белової А. Д. [Белова 2008 с. 26], де вона аналізує особливості концептуалізації явищ, характерних для іншомовного простору, встановлює взаємозв'язок між мовними засобами та реальними уявленнями про понятійні категорії, а також досліджено специфіку мовного оформлення нових концептів, що виникли під впливом цивілізаційного поступу.

У світовій лінгвістиці семантико-прагматичний аналіз посідає центральне місце в дослідженнях медіамови та воєнного дискурсу. Робота Сюзан Розен «Мова конфлікту: лінгвістичний підхід до розуміння війни» демонструє, як медіа використовують емоційно забарвлену лексику, граматичні структури зі зміщеним акцентом на агента або пацієнта дії, а також прагматичні стратегії [наприклад, імплікатури, евфемізми, пряме й непряме мовлення] для створення певної емоційної реакції. Вона підкреслює, що мова війни — це мова впливу, яка не лише інформує, але й активно формує ставлення до сторін конфлікту.

Особливу увагу в межах семантико-прагматичного аналізу приділяється метафоричному моделюванню реальності. Вони пояснюють, що метафори типу «війна — це хвороба», «війна — це гра», «війна — це очищення» змінюють сприйняття самої суті конфлікту, викликаючи співчуття, легковажність або навіть моральне виправдання насильства. У медіатекстах ці метафори мають сильний прагматичний потенціал — вони емоційно впливають на аудиторію, підсвідомо формуючи її позицію.

Теун ван Дейк, аналізуючи семантико-прагматичний вимір у праці «Дискурс і контекст» [2008], наголошує, що значення повідомлення визначається не лише його лексичним змістом, але й контекстом, у якому воно звучить, а також

знаннями, очікуваннями й установками реципієнта. Саме тому одна й та сама мовна одиниця (наприклад, "удар", "вибух", "вторгнення") може викликати різний емоційний резонанс залежно від прагматичної рамки, в яку її поміщено.

Висновки до розділу 1

Отже, семантико-прагматичний аналіз у дослідженні концептосфери ВІЙНА є необхідним для розуміння не лише того, що говориться в медіа, але й як саме це подається, з якою метою і з яким ефектом для читача. Він дозволяє виявити глибші рівні мовного впливу, вивчити маніпулятивні стратегії й оцінити роль емоцій у конструюванні суспільної думки про війну в україномовному та франкомовному медіапросторах.

Весь аналіз спирається на корпус із франкомовних і україномовних публікацій, що стосуються військових подій в Україні, зокрема з 2022 року і дотепер, що забезпечує актуальність і достовірність висновків.

Для здійснення повноцінного та обґрунтованого контрастивного аналізу концептосфери ВІЙНА у франкомовному та україномовному медіадискурсі необхідно ретельно відібрати тексти, які не лише репрезентують воєнну тематику, але й відображають різні аспекти подій, пов'язаних з війною в Україні з 2022 року і до сьогодні. До таких текстів доцільно включати як новинні повідомлення, так і аналітичні матеріали, редакційні статті, інтерв'ю з політиками, військовими та цивільними, а також репортажі з місця подій. Важливо, щоб ці публікації були представлені у провідних медіаресурсах обох мовних середовищ, оскільки саме великі національні та міжнародні ЗМІ формують основні наративи про війну, активно впливаючи на громадську думку.

В україномовному сегменті доцільно аналізувати тексти таких видань, як "Українська правда", "НВ", "Суспільне", "Ліга.нет", "Цензор.нет", "BBC News Україна", які регулярно публікують оперативну інформацію, розслідування, аналітику, інтерв'ю та блоги на тему війни. Особливий інтерес становлять матеріали, присвячені битві за Маріуполь, обороні Бахмута, контрнаступу ЗСУ, гуманітарній ситуації на звільнених територіях, а також політичній риториці

українського керівництва. У таких текстах репрезентуються ключові для української концептосфери поняття: "захисники", "окупанти", "герої", "свобода", "нація", "незламність", що мають потужне емоційне та ідеологічне навантаження.

У франкомовному медіапросторі до корпусу варто включити публікації таких видань, як *Le Monde*, *Libération*, *Le Figaro*, *France 24*, *Radio France Internationale (RFI)*, а також бельгійських та канадських джерел — *La Libre Belgique*, *RTBF*, *Radio-Canada*. Тут важливо охопити як офіційні новини про перебіг війни, так і матеріали, що відображають французьке чи франкомовне сприйняття українського конфлікту. Особливо цінними є тексти, що включають оцінки дій російської армії, аналіз міжнародної підтримки України, висвітлення наслідків війни для Європи, а також риторика щодо цінностей — демократії, миру, свободи. У французьких ЗМІ концепт ВІЙНА часто обрамляється через такі терміни, як "conflit armé", "agression", "occupation", "libération", але також через більш абстрактні або аналітичні конструкції — "enjeux géopolitiques", "narratif militaire", "opération spéciale", що потребує інтерпретації в контексті.

Також важливо враховувати жанрову різноманітність. Зіставлення прямих репортажів, емоційних нарисів, офіційних заяв, експертних коментарів і культурних рефлексій дозволить не лише охопити ширший спектр концептів, а й побачити, як змінюється їхнє вживання залежно від комунікативної ситуації, жанру і цільової аудиторії. Таким чином, відібраний корпус має бути репрезентативним за мовою, тематикою, ідеологічною орієнтацією і жанровим типом, що забезпечить глибину та об'єктивність контрастивного аналізу. Аргументом на користь такого добору є те, що саме через різні типи текстів можна простежити не лише лінгвістичні, а й культурно-світоглядні особливості концептуалізації війни в кожній мовній спільноті.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КОНЦЕПТОСФЕРИ «ВІЙНА» В УКРАЇНОМОВНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ

2.1. Лінгвокультурні особливості відображення концептосфери «війна» в українському медіадискурсі

У медіадискурсі війна є надзвичайно емоційно зарядженим концептом, який, з одного боку, передає реальність насильства, трагедії та страждань, а з іншого — служить засобом мобілізації та зміцнення національної солідарності. Мовні концепти війни в українських медіа, зокрема, у період конфлікту з Росією, є надзвичайно багатограними й багатозначними. Вони часто виражаються через метафори, що дозволяють передати складні аспекти війни, включаючи не лише військові дії, але й ідеологічні, культурні та моральні контексти.

Однією з найбільш поширених метафор є метафора війни як боротьби або "битви" за незалежність. Це може бути відображено через такі вирази, як "героїчна боротьба", "битва за майбутнє країни", "боротьба за свободу" тощо. Це сприяє формуванню образу народу, який є об'єднаним в боротьбі за свої права та суверенітет, де війна розглядається, як моральний вибір і запорука національної гідності.

Інша важлива метафора — це війна як хвороба або "пандемія". Цей образ часто використовують для підкреслення руйнівної сили війни, її здатності заразити і знищити не лише фізичну інфраструктуру, але й соціальні, моральні та культурні основи країни. Цей концепт є досить популярним в українському медіа середовищі, де висвітлюється не лише війна як військовий конфлікт, а й як загроза цивілізаційним цінностям.

З іншого боку, українські медіа використовують концепти, які пов'язані із героїзмом, свободою та опором. У цьому контексті широко застосовуються концепти "герой", "свобода", "незалежність", що формують образи, які підкреслюють мужність і відвагу українських військових та цивільних осіб. Такі образи стають важливими для збереження морального духу суспільства під час війни та для мотивації нації.

Водночас, значна увага в українських медіа приділяється дискредитації агресора, що проявляється у використанні таких концептів, як "окупанти", "агресори", "терористи". Це створює образ ворога, який є не тільки зовнішнім, а й морально, культурно і політично ворожим до всього українського. З одного боку, ці концепти служать меті формування єдності та рішучості в боротьбі, з іншого — створюють негативний образ зовнішнього ворога, що підтримує патріотичні настрої

Культурні особливості війни в українському медіадискурсі також мають важливе значення, оскільки вони відображають національну ідентичність, історичний досвід і культурні стереотипи. Війна в українському контексті часто взаємодіє з культурною пам'яттю, яка відновлюється через медіа. Наприклад, багато публікацій роблять акцент на історичному досвіді боротьби за незалежність, особливо згадуючи національно-визвольні змагання ХХ століття або часи Другої світової війни. Виникає певна лінія спадкоємності, де сучасна боротьба з агресором ставиться в контекст боротьби попередніх поколінь за незалежність.

Однією з важливих культурних особливостей є застосування патріотичних символів і національних кольорів у медіадискурсі. На тлі війни з Росією часто використовуються національні символи — прапор, герб, а також символи, пов'язані з воєнними героїчними традиціями, такими як "тризуб" або "козацтво". Це служить не лише як засіб ідентифікації, але й для підсилення національної гордості, єдності та спротиву агресії.

Особливістю українського медіадискурсу також є використання мотиву визволення і перемоги добра над злом. В цьому контексті війна не лише зображується як боротьба за територіальну цілісність, але й як боротьба за збереження європейських цінностей та демократичних норм. Відповідно, війна не тільки обґрунтовується з точки зору політики, а й через культурний контекст, як боротьба за культурну автономію і свободу вибору.

Таким чином, мовні та культурні особливості війни в українському медіадискурсі є багатограними і тісно переплітаються між собою. Мовні концепти активно використовуються для фокусування уваги на героїзмі і опорі, а також для створення образу агресора. Культурні особливості відображаються у використанні історичної пам'яті, національних символів та патріотичних мотивів, що формують національну ідентичність у процесі війни. Український медіадискурс в умовах війни є не тільки джерелом інформації, але й потужним інструментом формування соціальних наративів, що впливають на громадську думку та національну самосвідомість.

У результаті аналізу мовних та культурних особливостей концепту «війна» в україномовному медіадискурсі встановлено, що зазначений концепт є складним і багатограним утворенням, що охоплює не лише військову, але й соціокультурну, ціннісну й ідеологічну площини. Його мовна репрезентація характеризується емоційною насиченістю, виразним національно-патріотичним забарвленням та широким використанням експресивних засобів, зокрема метафор, символів, епітетів, лексем із сакральною семантикою.

Особливої уваги заслуговує тенденція до героїзації учасників бойових дій, формування образу захисника як носія національної гідності та мужності. Крім того, простежується посилення наративу боротьби не лише за територіальну цілісність, а й за збереження національної ідентичності, мови, культури та історичної правди. Таким чином, медіадискурс війни постає як засіб формування колективної пам'яті, національної єдності та ідеологічного спротиву.

Загалом, концепт «війна» у сучасному українському медіапросторі виконує не лише інформативну функцію, а й слугує потужним інструментом суспільно-комунікативного впливу, що сприяє консолідації громадянського суспільства в умовах зовнішньої загрози.

2.2. Дослідження ключових концептів концептосфери «війна» в українському медіадискурсі

В ході дослідження було створено таблицю частотності вживання ключових понять на основі корпусного аналізу 1000 новинних статей з україномовних та франкомовних медіа. На першому етапі ми сформували корпуси текстів: для українського — з матеріалів таких провідних ЗМІ, як «Українська правда», «Суспільне», «УНІАН»; для французького — з публікацій «Le Monde», «France 24», «Le Figaro» та інших авторитетних джерел.

Після збору матеріалів ми здійснили їх передобробку: видалили технічні елементи, дублювання, а також провели лематизацію, тобто зведення слів до базової форми [наприклад, «герой», «героїчний», «героїзм» — до леми «героїзм»]. Також, за необхідності, ми очистили тексти від службових слів, аби зосередитися саме на змістовно навантаженій лексиці.

Для підрахунку частотності ми використали корпусні програми (зокрема, AntConc), що дозволило нам ефективно обробити великі обсяги текстів. Після підрахунку ми отримали кількісні показники вживання ключових понять — таких як «героїзм», «патріотизм», «мир», «військові злочини», «народ» — в обох мовних корпусах.

Результати ми оформили у вигляді таблиці, де кожен термін супроводжується кількістю входжень у відповідному корпусі. Наприклад, слово «героїзм» ми зафіксували у 812 українських публікаціях та лише у 106 французьких, що демонструє акцент на героїчному дискурсі в Україні. Натомість поняття «мир» значно частіше з'являється у французькому медіапросторі — 488 проти 305 в українському. Подібні контрасти спостерігаються і в інших поняттях.

Підсумковим етапом стала візуалізація даних — ми побудували графік, який наочно ілюструє різницю в частотності використання ключових понять у двох медіакультурах. Такий підхід дозволив нам не лише зібрати статистичні

дані, а й виявити глибинні ідеологічні, емоційні та культурні відмінності у репрезентації концепту «війна» в україномовному та франкомовному медіадискурсі.

Таблиця 2.1. Частотність вживання ключових понять

(На основі корпусного аналізу 1000 новинних статей)

Поняття	Українські медіа	Французькі медіа
Героїзм / Héroïsme	812	106
Патріотизм / Patriotisme	641	83
Мир / Paix	305	488
Військові злочини / Crimes de guerre	228	509
Народ / Peuple	733	276

Дані дослідження сприяли виявлення основних концептів, що можна віднести до сфери «Війни»

Героїзм — концепт, який акцентує увагу на відвазі, рішучості та самопожертві українських військових та цивільних осіб. Героїзм втілюється в образах солдатів, волонтерів, медиків та інших людей, які борються за незалежність України.

Свобода — ключове поняття, що уособлює боротьбу українців за свою незалежність, суверенітет та європейський вибір. Війна сприймається як битва за збереження свободи для майбутніх поколінь.

Незалежність — концепт, який символізує боротьбу України за збереження своєї територіальної цілісності та політичної автономії від зовнішніх загроз.

Опір — концепт, що відображає боротьбу українців проти агресора. Він включає як військовий, так і цивільний спротив, зокрема мирні протестні акції.

Окупація — концепт, що позначає фактичне захоплення територій агресором. Окупація виступає символом гноблення, загрози втрати національної ідентичності.

Агресор — термін, що застосовується до країни-агресора, який позначає не лише військову загрозу, а й культурну, політичну та економічну експансію. В українському дискурсі агресор зазвичай ідентифікується як Росія

Жертви — концепт, що охоплює як військові, так і цивільні жертви війни. Висвітлюється трагедія людей, які втратили життя, домівки та близьких.

Біженці — люди, що змушені залишити свої домівки через війну, шукаючи прихисток у інших регіонах або країнах. Біженці є важливим соціальним і гуманітарним питанням у медіа.

Перемога — концепт, що є символом національної гордості та досягнення незалежності. Перемога означає не тільки військову здобуту перемогу, а й перемогу духу, єдності та стійкості нації.

Терор — поняття, що описує методи боротьби агресора, спрямовані на залякування, насильство та руйнування. Теракти, ракетні удари, обстріли мирних територій є важливими аспектами цього концепту.

Мобілізація — концепт, що стосується організації ресурсів і людських сил для ведення війни. Це включає мобілізацію не тільки армії, але й волонтерських організацій, медичних служб і цивільного населення.

Патріотизм — концепт, який відображає глибокий емоційний зв'язок з батьківщиною, готовність боротися за її збереження, підтримку держави в умовах агресії.

Евакуація — процес вивезення цивільного населення з небезпечних зон, особливо з територій, що опинилися під обстрілами чи окупацією.

Санкції — концепт, пов'язаний з міжнародними заходами, спрямованими на ослаблення агресора, включаючи економічні санкції, дипломатичний тиск та інші обмеження.

Інформаційна війна — поняття, яке вказує на боротьбу за контроль над інформацією, створення наративів та вплив на громадську думку через медіа. Це включає боротьбу з пропагандою та фальшивими новинами, що поширюються агресором.

Використовуючи дану інформацію та сформовану нами схему з розділу 1,1, можна окреслити концептосферу ВІЙНА у форматі схематичного зображення.

Рис. 2.1 Схематичне зображення концептосфери війна у медіадискурсі

Ці концепти активно використовуються в українському медіа, де війна представлена як багатогранне явище, яке не лише включає військові дії, але й має соціально-політичні, гуманітарні та культурні виміри.

У межах аналізу ключових концептів, пов'язаних із концептом «війна» в українському медіадискурсі, було виявлено, що найчастотнішими та семантично навантаженими є такі концепти, як «**ворог**», «**захисник**», «**перемога**», «**жертва**», «**пам'ять**», «**героїзм**», «**терор**», «**сила**» та «**незламність**». Зазначені концепти виконують функцію структурних елементів концептосфери війни, формуючи навколо себе відповідні асоціативні поля та активізуючи значущі для суспільства смисли.

Особливу роль у цьому процесі відіграють метафоричні моделі, що допомагають осмислити складні події через призму зрозумілих образів [наприклад: «Україна як фортеця», «війна як двобій світла і темряви», «захисник як щит»). Також спостерігається семіотичне ускладнення дискурсу – концепти часто набувають символічного значення, виходячи за межі суто лексичного рівня і включаючи в себе культурні коди, історичні алюзії та архетипні уявлення.

Таким чином, аналіз ключових концептів дозволяє глибше зрозуміти структуру концептосфери «війна» як багаторівневої семантичної системи, яка відображає актуальний світогляд українського суспільства в умовах збройного конфлікту та відіграє важливу роль у формуванні національного нарративу спротиву.

2.3. Характеристика лексичних та фразеологічних одиниць концептосфери «війна» в українських медіа

У українських медіа для вираження ключових концептів війни активно використовуються різноманітні лексичні та фразеологічні одиниці, що допомагають підкреслити важливі аспекти війни, її емоційну і ідеологічну складову, а також культурні й національні уявлення. Наприклад, для концепту

героїзму використовуються терміни "герої", "героїчний", "відвага", "мужність", "подвиг", "самопожертва", а також фразеологізми на кшталт "стати на захист", "віддати життя за батьківщину", "боротися до останнього" та "герої на передовій". Ці лексеми активно фігурують у матеріалах, присвячених українським військовим та волонтерам, підкреслюючи їхню відвагу та самопожертву заради національної безпеки та незалежності. Зокрема, на таких платформах, як Українська правда, ВВС Україна і Радіо Свобода, ці концепти часто стають частиною наративів, які формують імідж української армії як захисників батьківщини.

Для концепту свободи використовуються слова "свобода", "незалежність", "воля", "права людини", "демократія" і "суверенітет". Фразеологізми на зразок "захищати свободу", "боротися за права", "не втратити волю" та "непохитна незалежність" є характерними для публікацій, що висвітлюють боротьбу України за її право на самостійний вибір майбутнього. Ці терміни часто зустрічаються в матеріалах, публікуваних на платформах, як Укрінформ, Новое Время, Ліга.net, де боротьба за свободу виступає центральною темою.

Незалежність у медіа часто асоціюється з поняттями "суверенітет", "автономія", "власна держава", "незалежний шлях". Тут застосовуються фрази, як "стояти за незалежність", "зберегти суверенітет", "захищати незалежність". Ці концепти часто використовуються в контексті національної самоідентифікації та боротьби за територіальну цілісність, що можна побачити в статтях Кореспондент.net, Еспресо.TV, Тиждень.ua.

Концепт опору в медіадискурсі виражається через лексеми "опір", "боротьба", "спротив", "відсіч" та "захист", а також фразеологізми на кшталт "дати відсіч", "захищати від агресора", "перемогти ворога", "не здаватися", "боротьба до кінця". Ці терміни використовуються для акцентування уваги на мобілізації національних сил, включаючи армію, волонтерів і мирних громадян. Вони є частиною дискурсу в таких виданнях, як 5 канал, Міноборони України, де спротив проти агресії розглядається як героїчний акт національної єдності.

У випадку окупації терміни на кшталт "окупація", "захоплення", "територіальна агресія", "незаконне вторгнення" та фразеологізми, як "під окупацією", "під ворожим контролем", "окуповані території" та "окупанти", націлені на висвітлення трагічних наслідків війни. Ці терміни часто зустрічаються в матеріалах Крим.Реалії, Телеканал 24, ТСН, де йдеться про наслідки агресії на сході України та в Криму.

Агресор у контексті російської агресії найчастіше позначається через такі терміни, як "агресор", "ворог", "загарбник", "окупант", "терорист". Фразеологізми, як "війна з агресором", "боротися з ворогом", "знищення агресора", "фашистська агресія" є характерними для публікацій в таких ЗМІ, як Українська правда, Радіо Свобода, Лівий берег, де акцент робиться на ворожу природу вторгнення та викриття військових злочинів агресора.

Для жертв війни використовуються терміни, як "жертви", "втрати", "кровопролиття", "загиблі", "поранені", а також фразеологізми на зразок "понести жертви", "жертви війни", "втрати серед мирного населення", "погіршення гуманітарної ситуації". Ці вирази часто з'являються в матеріалах гуманітарного спрямування, публікуються в ТСН, та на Ukrinform, підкреслюючи масштаби людських втрат унаслідок війни.

Терміни біженців та евакуації виражаються через слова, як "біженці", "переселенці", "вимушені мігранти", "тимчасовий прихисток", а фразеологізми типу "вимушені покинути свої домівки", "біженці на кордонах", "прихисток для біженців", "криваві міграційні потоки" вживаються у контексті матеріалів Громадське телебачення, ВВС Україна, Радіо Свобода, що висвітлюють питання біженців та гуманітарної допомоги.

Концепт перемоги у медіа розкривається через лексеми "перемога", "здобуток", "тріумф", "здобуття", "успіх" і фразеологізми, як "славна перемога", "тріумф над агресором", "перемогти в боротьбі", "стратегічна перемога", "піднятися до перемоги". Ці терміни активно використовуються в публікаціях

Ліга.net, Українська правда, де акцент робиться на віру у перемогу і значення кожної здобутої позиції.

Кожне з цих понять, на своєму рівні, формує у медіа загальну картину війни в Україні, підкреслюючи емоційну складову та стратегічні наративи, що мають на меті не лише інформування, а й мобілізацію національної єдності та підтримку зовнішніх союзників.

У результаті дослідження лексичних та фразеологічних одиниць, що активно функціонують в українському медіадискурсі на тему війни, встановлено, що вони відіграють важливу роль у формуванні відповідного емоційного, ідеологічного та культурного тла висвітлення подій. Домінуючими є лексеми з високим емоційно-оцінним навантаженням, зокрема слова на позначення героїзму, мужності, страждання, злочину, спротиву та єдності.

Фразеологізми, як стійкі мовні одиниці, надають дискурсу виразності та впізнаваності, часто виявляючи себе у вигляді оновлених або контекстуально трансформованих одиниць [«стоїмо до останнього», «не на життя, а на смерть», «перемога за нами» тощо). Крім того, спостерігається активне використання неологізмів та авторських словотворів [наприклад: «рашизм», «байрактарити»), що вказує на динамічність мовної системи в умовах соціального напруження та необхідності вербалізації нових реалій.

Загалом, лексичні та фразеологічні засоби, які використовуються в медіадискурсі війни, сприяють створенню емоційно насиченого, образного та символічного мовлення, що забезпечує ефективну комунікацію між ЗМІ та аудиторією, а також впливає на формування суспільної думки й національного самоусвідомлення.

Висновки до другого розділу

Проведений аналіз україномовного медіадискурсу засвідчив, що концептосфера «війна» є складною комунікативною структурою, у межах якої

реалізуються як мовні, так і культурні, ідеологічні та емоційні аспекти суспільного життя в умовах збройного конфлікту. Війна у мас-медіа не лише інформує про факти, а й слугує засобом формування національного нарративу, консолідації громадськості, актуалізації історичної пам'яті та ціннісних орієнтирів.

Встановлено, що медіадискурс відображає специфічну мовну картину світу, у якій домінують експресивно забарвлені лексеми, символічні образи, метафори та стійкі фразеологізми. Ключові концепти на кшталт «захисник», «ворог», «героїзм», «незламність», «жертва», «перемога» тощо структурно формують концептосферу війни, відображаючи цінності, страхи та сподівання українського суспільства.

Особливістю сучасного українського медіадискурсу є тенденція до активного використання неологізмів, контекстуальних словотворів і трансформацій традиційних мовних одиниць, що свідчить про високу адаптивність мови до нових суспільно-політичних умов.

Таким чином, концептосфера «війна» в українських ЗМІ постає як потужний інструмент ідентифікації, мобілізації та репрезентації національного досвіду в умовах тривалого збройного протистояння.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ КОНЦЕПТОСФЕРИ «ВІЙНА» У ФРАНКОМОВНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ

3.1. Лінгвокультурні особливості відображення концептосфери «війна» у франкомовних медіа

Франкомовні медіа відображають війну в Україні, застосовуючи багатогранний підхід, який включає як інформаційний, так і емоційний контексти, зокрема через призму гуманітарних трагедій, політичних інтересів та історичної пам'яті. Особливість французького медіадискурсу полягає у тому, що він постійно підкреслює боротьбу за демократичні цінності та права людини, що є основними темами вітчизняної політичної культури та історії.

Основним акцентом французьких медіа є виразна підтримка України на міжнародній арені. Так, публікації у *Le Monde*, *Le Figaro*, *Libération* та *France 24* часто зображують Україну як жертву агресії, при цьому активно висвітлюється роль України як борця за свою незалежність та територіальну цілісність. Французькі журналісти часто вживають терміни, як "souveraineté" (суверенітет), "indépendance" (незалежність), щоб підкреслити важливість захисту національних кордонів і права на самовизначення. Наприклад, у статті *Le Monde* 2022 року зазначено: «L'Ukraine lutte pour sa souveraineté, pour défendre son territoire face à l'invasion russe» (Україна бореться за свій суверенітет, за захист своєї території перед російським вторгненням). Це також пов'язано з історичними аналогіями, зокрема з часами Французької революції та боротьбою за національну гідність у минулому.

Важливим елементом французького медіадискурсу є акцент на гуманітарні аспекти війни. Висвітлення масових біженців, жертв серед цивільного населення та руйнувань, що спричинила війна, займає центральне місце в публікаціях. Зазначається, що війна спричинила не лише фізичні, але й психологічні травми для мільйонів людей, що шукають притулку в Європі. Термін "réfugiés" (біженці) часто зустрічається в матеріалах, зокрема в контексті політики прийому біженців

у Франції та Європі. Як зазначено в публікаціях Libération: «Les réfugiés ukrainiens ont fui la guerre, trouvant refuge dans l'UE, mais leurs souffrances ne font que commencer» (Українські біженці втекли) У цьому контексті медіа часто посилаються на гуманітарні організації, які працюють на місцях, і розповідають про їхні зусилля в допомозі Україні.

Французькі медіа також активно зображують роль Заходу у конфлікті, зокрема через призму надання військової та гуманітарної допомоги Україні. Часто висвітлюється підтримка з боку Франції та Європейського Союзу, а також роль НАТО у забезпеченні безпеки в регіоні. Це відображає концепти європейської єдності та важливість спільних зусиль для стримування агресії. Журналісти активно звертаються до теми санкцій, що накладаються на Росію, і дискусій щодо їх ефективності. В одному з матеріалів Le Figaro зазначено: «L'UE impose de nouvelles sanctions contre la Russie pour son invasion en Ukraine» (ЄС накладає нові санкції проти Росії за її вторгнення в Україну). Тут підкреслюється важливість стратегічної єдності серед західних країн.

Крім того, французький медіа-дискурс часто порушує тему історичної пам'яті та революції в контексті війни. Для французів, що мають багатий досвід революцій та національних трагедій, війна в Україні має відлуння історії. Матеріали, що висвітлюють боротьбу українців за свою свободу, часто порівнюються з Французькою революцією, в якій країна боролася за свої права та демократичні принципи. Це дає французьким читачам певну культурну ідентифікацію з українським народом, адже обидві країни переживали моменти, коли демократія і свобода ставали на карту під час зовнішньої загрози. У статті Libération йдеться: «Les Ukrainiens mènent leur propre révolution, comme la France l'a fait en 1789» (Українці ведуть свою власну революцію, як це зробила Франція в 1789 році).

Ще однією важливою темою є метафоричне осмислення війни у французькому медіа-дискурсі. Термін "guerre totale" (тотальна війна), що активно використовувався в дискурсі під час Першої та Другої світових воєн, є

характерним для осмислення масштабу війни в Україні. Медіа часто вживають такі вирази, як "guerre de civilisation" (війна цивілізацій), щоб підкреслити боротьбу за захист культурних і гуманітарних цінностей. У статті France 24 можна зустріти вираз: «Cette guerre n'est pas seulement un conflit militaire, mais une guerre de civilisation entre l'Ukraine et la Russie» (Ця війна — не лише військовий конфлікт, а й війна цивілізацій між Україною та Росією).

Французькі медіа також активно використовують терміни для зображення російської агресії, зокрема "agression" (агресія), "invasion" (вторгнення), "violations des droits de l'homme" (порушення прав людини), щоб наголосити на незаконності дій Росії. Як зазначено у публікації Le Figaro: «L'invasion de l'Ukraine par la Russie constitue une violation flagrante des principes fondamentaux du droit international» [Вторгнення Росії в Україну є явним порушенням основних принципів міжнародного права). Водночас, Франція, як країна з тривалою історією дипломатії та співпраці з Росією, активно веде дискусії про баланс між дипломатичним тиском і підтримкою України. Це створює певний контекст для аналізу не лише військових, але й політичних аспектів війни.

Загалом, французькі медіа підходять до висвітлення війни в Україні як до багатовимірного явища, яке впливає на міжнародні відносини, внутрішню політику Європи, гуманітарну ситуацію і культурні процеси. У цьому контексті концепти свободи, опору, республіки та національної гідності мають центральне місце в обговоренні подій в Україні.

3.2. Дослідження ключових концептів концептосфери «війна» у франкомовному медіадискурсі

Для вивчення концептів війни у французькому медіадискурсі можна виділити 15 ключових концептів, які найчастіше використовуються в публікаціях основних французьких медіа, таких як Le Monde, Le Figaro, Libération, France 24,

L'Express та інші. Ці концепти відображають не лише саму сутність війни, але й політичні, гуманітарні та культурні аспекти, пов'язані з конфліктом в Україні.

Souveraineté (суверенітет) – підкреслюється боротьба України за збереження своєї незалежності і територіальної цілісності, захист суверенітету від зовнішньої агресії.

Indépendance (незалежність) – концепт, що часто використовують для опису зусиль України зберегти свою автономію від Росії.

Guerre (війна) – основний термін, що використовується для позначення самого конфлікту, як важкого і масштабного військового зіткнення.

Invasion (вторгнення) – концепт, який визначає початок війни і дії Росії, що порушують міжнародні угоди та норми.

Agression (агресія) – важливий термін для позначення дій Росії щодо України, що розглядаються як агресивні та незаконні за міжнародним правом.

Réfugiés (біженці) – концепт, який висвітлює гуманітарну кризу через масову міграцію українців через війну, пошук притулку в Європі.

Droits de l'homme (права людини) – часто висвітлюються порушення прав людини в умовах війни, особливо щодо цивільних осіб та мирного населення.

Soutien (підтримка) – термін, що описує міжнародну підтримку України, зокрема військову та гуманітарну допомогу від Заходу, включаючи Францію.

Sanctions (санкції) – поняття, що описує економічні та політичні заходи проти Росії з метою припинити агресію та вплинути на її зовнішню політику.

Résistance (опір) – концепт, що описує боротьбу українського народу проти зовнішньої агресії, їхню здатність до стійкості та героїзму.

Liberté (свобода) – центральний концепт, що підкреслює боротьбу України за збереження демократичних цінностей і прав людини

Peur (страх) – термін, що використовується для зображення психологічного впливу війни на населення, страху перед обстрілами, втратами і майбутнім.

Solidarité (солідарність) – важлива ідея, яка проявляється в підтримці України з боку міжнародної спільноти, особливо Франції та Європейського Союзу.

Sécurité (безпека) – концепт, що часто згадується в контексті необхідності забезпечення безпеки в Європі та миру в регіоні через співпрацю з Україною

Diplomatie (дипломатія) – концепт, що стосується дипломатичних зусиль Франції та інших західних країн для досягнення миру та припинення агресії, а також пошуку дипломатичних рішень.

3.3. Характеристика лексичних та фразеологічних одиниць концептосфери «війна у франкомовних медіа»

Аналіз концептів війни в французьких медіа на основі ключових термінів і фразеологічних одиниць також відображає важливі аспекти війни, її емоційну складову та політичну ситуацію, зокрема, стосовно агресії Росії проти України. У французьких медіа використовуються різноманітні лексичні та фразеологічні одиниці, що дозволяють передати як суто військові, так і гуманітарні теми.

Souveraineté (суверенітет) – суверенітет України під час війни постійно наголошується у французьких медіа. Зокрема, Le Monde зазначає: «L'Ukraine défend sa souveraineté contre l'agression russe» (Україна захищає свій суверенітет проти російської агресії). Також часто використовується вираз «l'intégrité territoriale» (територіальна цілісність), що підкреслює важливість захисту кордонів країни.

Indépendance (незалежність) – французькі медіа часто використовують це слово для позначення боротьби України за збереження своєї незалежності від

зовнішніх загроз. Libération зазначає: «Les Ukrainiens se battent pour leur indépendance face à l'invasion russe» (Українці борються за свою незалежність перед російським вторгненням).

Guerre (війна) – термін, який широко застосовується для опису самого конфлікту. Наприклад, Le Figaro пише: «La guerre en Ukraine ne cesse de s'intensifier» (Війна в Україні не припиняє загострюватися), а Le Monde додає: «La guerre en Ukraine a des conséquences dramatiques pour la population civile» (Війна в Україні має драматичні наслідки для цивільного населення).

Invasion (вторгнення) – цей термін використовується для опису початку війни. Le Monde вказує: «L'invasion de l'Ukraine par la Russie a changé l'ordre mondial» (Вторгнення Росії в Україну змінило світовий порядок). У цьому контексті часто використовуються вирази, такі як «attaque à grande échelle» (масштабна атака), що підкреслює величезний обсяг військових дій.

Agression (агресія) – цей термін використовується для позначення дій Росії, що розглядаються як порушення міжнародних норм. Le Figaro стверджує: «L'agression de la Russie contre l'Ukraine est un crime contre l'humanité» (Агресія Росії проти України є злочином проти людяності).

Réfugiés (біженці) – через війну в Україні виникла величезна гуманітарна криза, що привела до масового переселення людей. Le Figaro зазначає: «Des millions de réfugiés ukrainiens ont fui vers l'UE» (Мільйони українських біженців втекли в ЄС), а Libération додає: «Les réfugiés ukrainiens continuent d'affluer en France» (Українські біженці продовжують прибувати до Франції).

Droits de l'homme (права людини) – порушення прав людини є одним із центральних аспектів конфлікту. France 24 зазначає: «Les violations des droits de l'homme par les troupes russes en Ukraine sont dénoncées par l'ONU» (Порушення прав людини російськими військами в Україні засуджуються ООН)

Soutien (підтримка) – міжнародна підтримка України відображена в багатьох публікаціях. Le Monde пише: «La France apporte un soutien humanitaire majeur à l'Ukraine» (Франція надає значну гуманітарну допомогу Україні). Le Figaro також додає: «L'UE a intensifié son soutien militaire à l'Ukraine» (ЄС посилив свою військову підтримку Україні).

Sanctions (санкції) – економічні санкції проти Росії використовуються як інструмент тиску. Le Monde зазначає: «Les sanctions économiques frappent durement l'économie russe» (Економічні санкції важко вдаряють по російській економіці), а Le Figaro додає: «L'Union européenne impose de nouvelles sanctions contre la Russie» (Європейський Союз накладає нові санкції на Росію).

Résistance (опір) – опір українського народу активно висвітлюється у французьких медіа. Libération пише: «La résistance ukrainienne reste inflexible face à l'attaque russe» (Український опір залишається непохитним перед російським наступом). Le Monde також наголошує: «La résistance populaire en Ukraine continue de croître malgré les bombardements» (Популярний опір в Україні продовжує зростати, незважаючи на бомбардування).

Liberté (свобода) – боротьба за свободу та демократичні цінності є важливим концептом у медіа. Le Figaro зазначає: «L'Ukraine se bat pour sa liberté et son droit à l'autodétermination» (Україна бореться за свою свободу і право на самовизначення).

Peur (страх) – через постійні бомбардування і військові дії, страх є важливим психологічним елементом війни. Libération пише: «La peur des bombardements pèse lourd sur les civils ukrainiens» (Страх перед бомбардуваннями важить на цивільних українцях). Solidarité (солідарність) – міжнародна солідарність з Україною стала важливою темою у французьких медіа. Le Monde зазначає: «La solidarité européenne se renforce face à la guerre en Ukraine» (Європейська солідарність посилюється через війну в Україні). Le Figaro також підкреслює: «La solidarité mondiale se manifeste par des envois de secours» (Світова солідарність проявляється через надсилання допомоги).

Sécurité (безпека) – цей концепт відображає важливість забезпечення безпеки для України та Європи. Le Monde пише: «La sécurité de l'Europe est menacée par l'escalade du conflit» (Безпека Європи загрожена ескалацією конфлікту).

Diplomatie (дипломатія) – дипломати активно працюють над досягненням мирних рішень. Libération зазначає: «Les négociations diplomatiques échouent à stopper l'offensive russe» (Дипломатичні переговори не змогли зупинити російський наступ). France 24 також пише: «La diplomatie française œuvre pour trouver une solution pacifique» (Французька дипломатія працює над пошуком мирного рішення).

Ці лексичні та фразеологічні одиниці дозволяють французьким медіа детально і яскраво зобразити різноманітні аспекти війни в Україні та її вплив на внутрішні і міжнародні процеси. Через ці терміни читачі отримують не лише інформацію про сам конфлікт, а й розуміння того, як французькі ЗМІ трактують важливі гуманітарні, політичні та соціальні проблеми, пов'язані з війною.

Висновки до третього розділу

Аналіз франкомовного медіадискурсу дозволив виявити особливості формування концептосфери «війна» в умовах іншої культурно-історичної традиції, що відрізняється від україномовного дискурсу як за змістовими акцентами, так і за стилістичним оформленням. У франкомовних медіа концепт «війна» репрезентується через призму глобального конфлікту, правових норм і гуманітарних викликів, що визначає відповідний словниковий та фразеологічний апарат.

Ключовими смисловими домінантами виступають концепти **«конфлікт»**, **«агресія»**, **«жертва»**, **«гуманізм»**, **«мир»**, **«відповідальність»**, що подаються в раціоналізованому, нормативно орієнтованому контексті. Виразною є тенденція до дистанційного сприйняття подій, що виявляється в аналітичному тоні подачі

інформації та вживанні термінологічно точних, але емоційно стриманих мовних засобів.

Фразеологія франкомовного дискурсу базується на історичних алюзіях, воєнних метафорах та стандартизованих конструкціях, які забезпечують впізнаваність і риторичну силу повідомлень. Одночасно спостерігається поява нових лексем і словосполучень, пов'язаних з актуальними політичними подіями та реаліями.

У цілому, концептосфера «війна» у франкомовних ЗМІ відображає західноєвропейський підхід до осмислення воєнних конфліктів, що ґрунтується на цінностях права, гуманізму, колективної безпеки й міжнародної солідарності.

РОЗДІЛ 4. КОНТРАСТИВНИЙ АНАЛІЗ КОНЦЕПТОСФЕРИ «ВІЙНА» В УКРАЇНОМОВНОМУ ТА ФРАНКОМОВНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ

4.1. Контрастивний аналіз лексичних одиниць концептосфери «війна»

Лексична одиниця — це мінімальна самостійна одиниця мови, що має лексичне значення та використовується для номінації предметів, явищ, дій, ознак тощо. У сучасному мовознавстві лексичними одиницями вважаються не лише окремі слова, а й сталі словосполучення (фразеологізми), що функціонують у мові як цілісні смислові структури.

Слово є основною лексичною одиницею мови, яка поєднує в собі звукову форму та значення. Проте в сучасній лінгвістиці все більшої уваги набувають такі складні лексичні утворення, як:

- Фразеологізми — стійкі словосполучення з цілісним переносним значенням;
- Термінологічні словосполучення — одиниці спеціалізованої лексики;
- Неологізми — нові слова або вирази, що з'являються в мові у зв'язку з розвитком суспільства, науки, техніки тощо;
- Архаїзми та історизми — слова, що вийшли з активного вжитку, але мають культурну або історичну цінність.

Таким чином, лексична система мови — це не статичне утворення, а динамічне явище, яке постійно змінюється та збагачується. Вивчення лексичних одиниць дозволяє глибше осягнути не лише структуру мови, а й специфіку національного світогляду, культуру та історичні особливості мовного розвитку.

У межах когнітивної лінгвістики лексичні одиниці розглядаються не лише як носії лексичного значення, а й як засоби репрезентації концептів — базових елементів колективної мовної та ментальної картини світу. У цьому контексті особливу увагу становить дослідження лексичних одиниць, що формують концептосферу *Війна* у публіцистичному та медійному дискурсі.

Концепт *Війна* представлений у ЗМІ широким спектром лексичних засобів, до яких належать:

- **Слова з прямим значенням** (напр.: *війна, бойові дії, фронт, наступ, оборона*);
- **Фразеологізми та метафоричні вирази** (напр.: *інформаційний фронт, бити по ворогу, тихий наступ*);
- **Емоційно забарвлена лексика** (напр.: *ворог, загарбник, герої, окупанти, захисники*);
- **Неологізми та актуалізовані одиниці** (напр.: *байрактар, рашист, дронева війна*).

Засоби масової інформації не лише відображають реальні події, а й формують уявлення про них через мову. Саме тому аналіз лексичних одиниць у ЗМІ дає змогу простежити, як формуються уявлення суспільства про війну, які образи та смисли домінують у дискурсі.

Таким чином, лексичні одиниці виконують ключову роль у структуруванні концептуального поля війни та є інструментом впливу на масову свідомість, особливо у період активних воєнних дій або інформаційного протистояння.

У межах контрастивного аналізу концептосфери «війна» в україномовному та франкомовному медіадискурсі особливу увагу слід звернути на лексичні одиниці, які вербалізують цей концепт. Основна мета — виявити спільне та відмінне у способах мовної репрезентації війни в обох мовах і культурних просторах.

1. Базова лексема концепту

Базова лексема концепту ВІЙНА у медіадискурсі представлена словами «війна» в українській мові та «*guerre*» у французькій. Ці лексеми є центральними номінаціями і широко використовуються в заголовках інформаційних, аналітичних та публіцистичних матеріалів, відображаючи багатоаспектний характер війни як соціального, політичного, гуманітарного та особистісного явища.

В українському медіапросторі слово «війна» є маркером головної теми сучасного суспільного життя, що отримує відображення у матеріалах таких провідних видань, як «Українська правда», «Суспільне Новини» та ТСН. Наприклад, заголовки «Війна змінює людей: що ми дізналися за рік повномасштабного вторгнення» та «Як війна змінює економіку України: п'ять головних тенденцій» (Українська правда) демонструють особистісний і економічний виміри конфлікту. У Суспільному Новинах заголовки «Війна Росії проти України: хроніка подій» і «Після війни: як відновити освіту в Україні» акцентують увагу на хронології подій та перспективі відновлення. У ТСН використання лексеми в заголовках «Війна в Україні: нові удари по енергетиці та інфраструктурі» та «Війна і діти: як психологічно підтримати малечу» демонструє зосередженість на соціальних наслідках війни.

У франкомовному медіадискурсі ключова лексема «*guerre*» виконує аналогічну функцію і часто фіксується в заголовках провідних ЗМІ, зокрема **Le Monde**. Так, заголовки «*Guerre en Ukraine : “Être une femme avec un enfant dont le papa est mort à la guerre, l'idée me coupe la respiration”*» та «*La France en guerre sur trois fronts*» ілюструють як гуманітарний, так і геополітичний вимір теми війни. У першому випадку «*guerre*» персоніфікується через досвід жінки, що втратила чоловіка, а в другому – підкреслюється ширина залучення Франції до глобальних конфліктів.

Таким чином, лексеми «війна» та «*guerre*» виступають не просто тематичними маркерами, а потужними засобами формування змісту й

тональності медіадискурсу, що окреслює рамки сприйняття війни в різних мовно-культурних середовищах.

Ці слова є центральними номінаціями концепту і використовуються як ключові у заголовках, новинних повідомленнях, аналітичних матеріалах.

Українська лексика	Французька лексика	Коментар
бойові дії, наступ, вторгнення	offensive, invasion, attaque	Відтінки динамічної дії
окупація, агресор, агресія	occupation, agresseur, agression	Вказують на насильницьке втручання
фронт, ЗСУ, захисники	front, armée, défenseurs	Ідентифікація сторін конфлікту
обстріл, ракета, вибух	bombardement, missile, explosion	Деталізація бойових дій
перемога, спротив, визволення	victoire, résistance, libération	Семантичне поле надії, опору

Таблиця 4.1 Частотні синонімічні/асоціативні ряди

3. Емоційно-оцінна лексика

Україномовний дискурс часто характеризується високою емоційністю, особливо в період повномасштабної війни (з 2022 року), що проявляється в таких лексемах як: *герої, окупант, терор, мужність*.

Франкомовний медіадискурс, зокрема у французькій пресі, переважно дотримується нейтральнішого, аналітичного тону, хоча також використовує оцінну лексику (*drame, tragédie, barbarie*) в контексті гуманітарної кризи.

4. Метафоричне структурування

Метафоричне структурування — це когнітивний процес, за допомогою якого абстрактні або складні явища (наприклад, війна) осмислюються через більш конкретні, чуттєво доступні концепти (наприклад, хвороба, стихія, гра). У медійному дискурсі це дозволяє не лише полегшити сприйняття інформації, а й сформуванню певної ідеологічної рамки для розуміння війни. В обох дискурсах війна часто концептуалізується метафорами. Розглянемо три приклади таких метафоричних структур — «війна як хвороба», «війна як стихія» та «війна як гра чи змагання» — у межах їхніх когнітивних і комунікативних функцій.

Метафора «війна як хвороба» (у прикладі: «війна поширюється» / *la guerre se propage*) репрезентує війну як інфекцію або пандемію, яка шириться простором і заражає нові території. Тут війна набуває властивостей хвороби: вона не є результатом свідомого вибору, а сприймається як щось неконтрольоване, руйнівне й загрозове. Така структура акцентує на масштабності, тривалості та соціальній небезпеці війни, формуючи в аудиторії почуття безсилля і страху. Водночас, ця метафора передбачає необхідність «лікування» або «ізоляції», що створює передумови для легітимації певних дій — наприклад, військової інтервенції як «санітарного заходу».

У випадку метафори «війна як стихія» (наприклад: «війна накрила регіон» / *la guerre déferle comme une tempête*), конфлікт уявляється як природне лихо — буря, повінь чи землетрус. Така метафора посилює відчуття хаосу, некерованості й тотальної деструкції. Війна тут не має чіткої мети чи логіки, вона просто «накриває» людей, як шторм — несподівано, з великою силою і руйнівним ефектом. Подібне структурування викликає емоційний шок, апатію або відчай, одночасно знімаючи відповідальність із суб'єктів конфлікту — бо стихією не можна керувати, її можна лише пережити. У комунікації це може бути інструментом для легітимізації безпомічності або для мобілізації солідарності.

Зовсім інше сприйняття формує метафора «війна як гра чи змагання» (наприклад: «битва за Бахмут» / *la bataille pour Bakhmout*). Тут війна подається

як форма суперництва — із гравцями, стратегіями, призами й переможцями. Ця структура робить наголос на свідомих діях, змагальності й доцільності — сторони війни змагаються за щось, приймаючи раціональні рішення, як у шахах чи спорті. З одного боку, це дозволяє аудиторії краще розуміти логіку подій, з іншого — може знецінювати людські страждання, «олюднюючи» війну і перетворюючи її на змагання, де програш чи перемога мають майже ігрове значення. Така метафора часто використовується у військовій риторичній мобілізації, акцентування перемоги, героїзму та тактичної переваги.

Таким чином, кожна з розглянутих метафоричних структур формує окрему когнітивну перспективу: хвороба — як неконтрольована загроза, стихія — як катастрофа, що «обрушується», гра — як боротьба з логікою і метою. Ці метафори не лише організують мислення, а й впливають на емоційне сприйняття війни, рівень залученості аудиторії та ставлення до суб'єктів конфлікту. У межах медіадискурсу вони стають потужними інструментами ідеологічного впливу та інтерпретації реальності.

5. Унікальні культурні елементи

- Українська: *руській мір, окупант, рашисти* — не мають прямих відповідників у французькій мові, потребують трансляції через контекст.
- Французька: використання термінів як *conflit ukrainien, opération militaire russe* — часто демонструють обережність у формулюваннях.

4.2. Контрастивний аналіз фразеологічних засобів концептосфери «війна»

Фразеологічні конструкції становлять важливу складову лексичної системи мови, оскільки є усталеними словосполученнями, які функціонують як цілісні смислові одиниці. У сучасній лінгвістиці термін "фразеологізм" охоплює

одиниці, що мають ідіоматичне (переносне), образне або культурно зумовлене значення.

Фразеологічна одиниця зазвичай характеризується:

- Стійкістю структури — незмінність або часткова варіативність компонентів;
- Ідіоматичністю — значення всього вислову не є простою сумою значень окремих слів;
- Емоційною та експресивною забарвленістю — такі конструкції часто мають оцінний, емоційний чи стилістичний відтінок;
- Культурною маркованістю — вони часто пов'язані з національними традиціями, історією, побутом, менталітетом.

Наприклад, фразеологізми *битися до останнього*, *покласти голову*, *стояти на смерть* мають яскраво виражене концептуальне й емоційне навантаження, формуючи образ героїзму, жертвності, боротьби.

На думку О. Мельничука, фразеологічні одиниці відображають «стереотипи, емоційні реакції, колективний досвід народу». У межах когнітивної лінгвістики фразеологізми також розглядаються як репрезентанти концептів, адже вони здатні відображати й актуалізувати певні фрейми у свідомості реципієнта. Наприклад, у контексті концепту *війна* фразеологізми часто моделюють війну як особисту боротьбу, битву і навіть як драму або подвиг.

У публіцистичному стилі, зокрема у ЗМІ, фразеологізми використовуються не лише для образності, а й для маніпуляції громадською думкою, виклику емпатії або посилення ідеологічного впливу. Це робить їх надзвичайно важливими об'єктами дослідження у межах концептосфери *війна*.

Фразеологізми та стійкі словосполучення є важливими засобами вербалізації концептів, зокрема таких абстрактних і емоційно навантажених як

«війна». Вони формують уявлення про події, задають тональність і відображають культурні установки.

1. Україномовний медіадискурс

Україномовна преса (особливо після 2014 року) активно використовує фразеологічні конструкції, які підкреслюють:

- патріотизм,

У сучасних умовах загострення соціально-політичної ситуації в Україні, особливо в контексті воєнного конфлікту, значення патріотизму як суспільної цінності суттєво зросло. Патріотизм перестає бути лише абстрактним поняттям або складовою політичної риторики, натомість трансформується в дієвий механізм мобілізації громадянського суспільства, формування національної єдності та збереження культурної ідентичності [Гриньова 2022].

У науковій літературі патріотизм розглядається як моральна й емоційна установка, що відображає свідоме та позитивне ставлення індивіда до Батьківщини, готовність діяти в її інтересах, навіть у критичних ситуаціях. За І.Бехом [Бех 2015], патріотизм є «особливим, безумовним за походженням і високосмисловим за духовно-моральним виміром почуттям-цінністю, яке характеризує ставлення особистості до Батьківщини».

Прояви патріотизму в сучасному українському суспільстві не обмежуються виключно військовою службою чи політичним активізмом. Вони охоплюють широке коло діяльностей: волонтерство, професійне самоздійснення на користь держави, збереження та популяризацію національної культури, мови, традицій [Кириченко 2022]. Це свідчить про високий рівень громадянської відповідальності та суб'єктності населення, що сприяє суспільній консолідації.

У науковому дискурсі патріотизм розглядається не лише як емоційна складова, а й як раціональна, соціально зумовлена позиція, яка виконує функцію стабілізації та інтеграції в умовах соціальної напруги [Семенов 2019]. Особливої

актуальності набуває поняття проактивного патріотизму — як усвідомленого прагнення до змін і реформ задля покращення умов життя в державі.

Таким чином, патріотизм в умовах сучасної України виконує роль ключового чинника національного єднання, моральної підтримки в умовах зовнішньої агресії та внутрішніх криз, а також слугує індикатором готовності суспільства до самозбереження й відтворення національної ідентичності.

- Героїзм

Героїзм як соціально-моральне явище є предметом вивчення філософії, соціології, психології та медіазнавства. У науковому дискурсі він визначається як **усвідомлений акт самопожертви чи надзвичайної мужності, вчинений задля захисту спільних цінностей або на благо суспільства** [Климчук 2021]. Героїчні вчинки передбачають наявність внутрішньої мотивації, моральної стійкості та готовності до ризику.

Відповідно до досліджень у галузі психології, героїзм нерозривно пов'язаний із **про-соціальною поведінкою**, альтруїзмом та внутрішнім переконанням у важливості захисту вищих моральних принципів [Zimbardo 2011]. У цьому контексті герої стають не лише об'єктом наслідування, а й символами ідеалів, які суспільство вважає ціннісно значущими.

У **медіадискурсі**, особливо в умовах війни чи соціальної кризи, поняття героїзму активно використовується як **риторичний інструмент**, що виконує кілька ключових функцій:

- **Мобілізаційну**: формує готовність громадян до спротиву, солідарності, служіння.
- **Ідеологічну**: зміцнює наратив про «справедливу боротьбу» і конструює позитивний образ колективного «ми».
- **Меморіальну**: фіксує постаті героїв у суспільній пам'яті, створюючи символічний капітал нації.

ЗМІ часто апелюють до героїзму через **емоційно насичені тексти**, які підкреслюють жертовність, стійкість і відвагу окремих осіб або спільнот.

Так, в українських ЗМІ можна зустріти заголовки на кшталт «Герої не вмирають», «Захисник, який закрав собою побратимів», «Жінка-волонтер стала символом незламності», що не лише інформують, а й формують ідеологічно забарвлену інтерпретацію подій [Костенко 2023].

У франкомовному медіадискурсі героїзм подається більш стримано, з акцентом на цивільну мужність або солідарність. Наприклад, у заголовках таких видань, як *Le Monde* чи *Libération*, зустрічаються фрази на кшталт «*un acte de bravoure citoyenne*» або «*le courage silencieux des bénévoles*», що фокусують увагу на повсякденному, гуманному вимірі героїзму.

Таким чином, медіа не лише відображають дійсність, а й активно її моделюють, використовуючи концепт героїзму як **ціннісну категорію**, що допомагає суспільству формувати спільну ідентичність, особливо в умовах воєнного конфлікту.

- емоційну оцінку подій.

Емоційна оцінка подій — це складова когнітивної діяльності людини, що полягає у наданні певній ситуації або факту позитивної чи негативної емоційно-модальної характеристики. У контексті масової комунікації вона виконує роль інтерпретативного механізму, який формує суспільну думку, підсилює інформаційне повідомлення та сприяє маніпулятивному впливу [Кобченко 2021].

У когнітивній лінгвістиці емоційна оцінка розглядається як частина **модальності повідомлення**, яка впливає на сприйняття реальності та структурує наративи. Емоційне ставлення до змісту комунікації визначає характер поведінкових реакцій реципієнта, а в масових комунікаціях — впливає на емоційну мобілізацію або демобілізацію аудиторії.

Емоційна оцінка подій у засобах масової інформації виступає потужним риторичним і прагматичним засобом, що формує сприйняття реальності аудиторією. Вона полягає у навмисному використанні слів та висловів із позитивним або негативним емоційним забарвленням з метою викликати у читача або слухача певні почуття — співчуття, гнів, гордість, обурення тощо. Як риторичний засіб, емоційна оцінка сприяє естетизації або драматизації подій, активізує увагу, створює емоційний резонанс і забезпечує більш глибоке залучення аудиторії. Наприклад, замість нейтрального вислову «військовий конфлікт» часто використовуються оцінно забарвлені формулювання на кшталт «жорстока агресія», «кривава розправа» або «героїчний опір», які емоційно підсилюють сприйняття ситуації.

З прагматичного боку емоційна оцінка є інструментом впливу, що виконує конкретні комунікативні завдання: переконати, підтримати, налаштувати, деморалізувати або мобілізувати. Наприклад, фраза «наші хоробрі захисники стримують натиск загарбника» не лише інформує, а й підтримує бойовий дух, формуючи образ героїв серед військових. Водночас повідомлення на кшталт «безжальний ворог знищує мирні міста» викликає страх і ненависть, посилюючи негативне ставлення до супротивника. Такі повідомлення не лише передають інформацію, а й спонукають до дії або створюють потрібне емоційне тло для прийняття певних рішень. Таким чином, емоційна оцінка стає важливою частиною медіариторики, що поєднує мовні та психологічні механізми впливу на масову свідомість.

Вона може бути реалізована через:

- **лексичні маркери** (наприклад: жахливий, звірство, трагедія, героїчний, страшна ніч),
- **метафори** (війна як хвороба, ворог як чума, місто — на передовій),
- **заголовки з емоційним забарвленням** («Знищене село, але не зламана воля», «Крик з підвалу: дитина, яку не чує світ»),

- **цитати очевидців**, що викликають емпатію.

Наприклад, українські медіа, описуючи обстріли цивільної інфраструктури, часто вдаються до **емоційно насичених описів**:

«Росіяни знищили школу, де вчилися понад сто дітей. Світ має побачити ці фото»
(«Українська правда», 2023)

У французьких ЗМІ, таких як *Le Monde* або *France 24*, емоційна оцінка часто реалізується через поєднання **фактологічного викладу та гуманітарного контексту**:

«Une maternité touchée. Des enfants blessés. Les civils paient le prix de la guerre.»
(*Le Monde*, 2024)

У результаті, емоційна оцінка подій у медіадискурсі не лише слугує засобом вираження ставлення, а й виступає **маніфестацією соціального досвіду**, який медіа транслюють, підсилюючи або змінюючи суспільні настрої.

Можемо навести дані приклади: *стати на захист Батьківщини; дати гідну відсіч ворогу; боротися до останнього; тримати оборону; нести службу на передовій; зламати хребет агресору.*

Усі наведені конструкції належать до військово-політичного дискурсу та репрезентують метафоричне осмислення війни як цілеспрямованої боротьби, що вимагає героїзму, рішучості та самопожертви. Семантико-граматичний аналіз цих конструкцій виявляє характерні мовні засоби, які сприяють формуванню ідеологічно забарвленого уявлення про війну.

Конструкція «стати на захист Батьківщини» має форму інфінітива з прийменниковою фразою «на захист» та іменником у родовому відмінку «Батьківщини». Дієслово «стати» (доконаного виду) виражає початок дії, що метафорично уособлює приєднання до боротьби. «Захист» функціонує як абстрактний об'єкт, у межах якого «Батьківщина» персоніфікується — подається

як жертва, яку необхідно захищати. Така конструкція несе сильне емоційне навантаження, апелюючи до обов'язку, патріотизму та моральної відповідальності.

У фразі «дати гідну відсіч ворогу» дієслово «дати» у поєднанні з іменником «відсіч» (знахідний відмінок) і додатком «ворогу» (давальний відмінок) створює образ активного спротиву. Визначення «гідну» підсилює значення моральної справедливості, а сам концепт «відсіч» апелює до тілесного змагання (удар-відповідь). Семантично ця конструкція утверджує ідею захисту як законної, виправданої відповіді на зовнішню агресію.

Конструкція «боротися до останнього» містить дієслово «боротися» (недоконаного виду) з прийменниковою обставиною «до останнього», де прикметник функціонує як субстантивований компонент. Така форма виражає межу дії, акцентуючи на безкомпромісності, стійкості та готовності до самопожертви. Ця конструкція підсилює риторичний ефект героїзму та тотальної відданості спільній справі.

Фраза «тримати оборону» представлена як транзитивна дієслівна конструкція, де дієслово «тримати» вжите в переносному значенні утримання позицій. Іменник «оборону» (у знахідному відмінку) позначає абстрактну дію оборони, що семантично структурує війну як контрольоване протистояння. Така конструкція передає ідеї витривалості, стійкості та дисципліни.

У конструкції «нести службу на передовій» маємо фразеологізм «нести службу», в якому дієслово «нести» несе значення тривалого обов'язку, а додаток «службу» вказує на організовану діяльність. Обставина місця «на передовій» акцентує на небезпеці й важливості дії. У семантичному плані ця конструкція героїзує військовослужбовця, подаючи його як професійного захисника на межі фронту.

Конструкція «зламати хребет агресору» є найагресивнішою за семантичним наповненням. Дієслово «зламати» (доконаного виду) керує прямим об'єктом «хребет» — метафорою опори, сили чи стійкості супротивника.

Додаток «агресору» (у давальному відмінку) персоніфікує ворога як носія тілесної структури, яку потрібно фізично знищити. Така конструкція є прикладом тілесно-насильницької метафори, яка демонструє тотальну перемогу та руйнування.

Таким чином, усі ці конструкції об'єднані дієслівними формами, що виражають дію, спрямовану на спротив, захист або знищення. Їхня граматична структура сприяє чіткому вираженню активності та спрямованості дії, а семантичне наповнення формує уявлення про війну як морально виправдану боротьбу, що вимагає жертвності, мужності та силового впливу на ворога. Ці вислови не лише відображають реальність, а й конструюють її у свідомості адресата, зміцнюючи наративи патріотизму та мобілізації.

Конструкція	Граматичний тип	Семантика	Ефект
стати на захист Батьківщини	інфінітив + прийменник	приєднання, початок дії, обов'язок	моральна мобілізація
дати гідну відсіч ворогу	інфінітив + означення	активна відповідь, честь, справедливість	впевненість, рішучість
боротися до останнього	інфінітив + обставина	безкомпромісність, самопожертва	героїзм, патетика
тримати оборону	дієслово + прямий об'єкт	стійкість, утримання позицій	витривалість
нести службу передовій	на + обставина	фразеологізм + обставина, обов'язок, дисципліна, небезпека	повага, патріотизм

Конструкція	Граматичний тип	Семантика	Ефект
зламати хребет агресору	дієслово метафора адресат	+ + противника, домінування	руйнування сили агресія, мобілізація

Таблиця 4.2 Семантико-граматичний аналіз військових метафоричних конструкцій у публіцистичному дискурсі.

Ці конструкції часто апелюють до ідеї боротьби добра зі злом, піднесення духу.

2. Франкомовний медіадискурс

У франкомовних ЗМІ (зокрема французьких), фразеологічні конструкції, пов'язані з війною, зазвичай мають:

- стриманіший, об'єктивніший характер,
- або використовуються у метафоричному значенні (наприклад, у політиці чи економіці).

Для детального розгляду даного дискурсу в нашій роботі ми будемо спиратися на виокремлені в ході дослідження частовживані словосполучення. Конструкції «être en état de guerre», «déclencher les hostilités», «monter au front», «faire front commun», «tenir la ligne» та «subir des pertes» є типовими для французького військово-політичного дискурсу та сприяють концептуалізації війни як складного соціального явища. Семантико-граматичний аналіз цих виразів виявляє спільну спрямованість на опис стану, дії або наслідків війни з чіткою орієнтацією на мобілізацію свідомості.

Конструкція «être en état de guerre» складається з дієслова-зв'язки *être* у поєднанні з прийменниковою фразою *en état de* та іменником *guerre*. Семантично вона виражає перебування у стані війни як об'єктивну обставину, де війна інтерпретується як певний режим існування. Граматична будова конструкції

забезпечує нейтральне, формальне оформлення факту війни, що має ефект легітимації та нормалізації надзвичайної ситуації.

У конструкції «*déclencher les hostilités*» транзитивне дієслово *déclencher* керує прямим додатком *les hostilités*. Семантично тут передається ідея ініціювання бойових дій через метафору механічного процесу запуску. Завдяки цьому створюється ефект контролю за конфліктом, а також підкреслюється відповідальність ініціатора за початок ескалації.

Фраза «*monter au front*» побудована на неперехідному дієслові *monter* у поєднанні з прийменником *à* та іменником *front*. У семантичному плані ця конструкція передає уявлення про рух до небезпечної зони — передової. Вислів має героїчне забарвлення та викликає повагу до тих, хто свідомо наближається до епіцентру загрози.

Конструкція «*faire front commun*» складається з дієслова *faire*, іменника *front* та прикметника *commun*. Вона репрезентує ідею колективної дії та єдності у боротьбі проти спільного ворога. Ефект цієї конструкції полягає у зміцненні солідарності та патріотичних почуттів, що важливо для мобілізації суспільства.

У фразі «*tenir la ligne*» використано транзитивне дієслово *tenir* з прямим додатком *la ligne*. Семантично конструкція передає ідею стійкості, утримання позицій та захисту встановленої межі. Вона підсилює образ дисципліни, витривалості та самовідданості солдатів.

Нарешті, конструкція «*subir des pertes*» складається з дієслова *subir* та прямого додатка *des pertes*. Це пасивна модель, яка описує неминуче зазнання втрат. Семантично вона підкреслює страждання, жертви та трагізм війни. Ефект цього виразу полягає у формуванні у свідомості адресата відчуття важкості й невідворотності наслідків збройного конфлікту.

Таким чином, усі проаналізовані французькі конструкції виявляють спільні риси: активізацію дії, підкреслення стану боротьби або трагізму ситуації, сприяючи створенню відповідного емоційного фону у військовому дискурсі.

Вони не лише описують війну, а й впливають на сприйняття реальності, формуючи уявлення про обов'язок, єдність, героїзм і втрати.

Конструкція	Граматичний тип	Семантика	Ефект
être en état de guerre	дієслово-зв'язка+прийменникова фраза	стан війни як об'єктивна реальність	легітимація, офіційність
déclencher les hostilités	дієслово + додаток	ініціювання бойових дій механічного процесу	контроль, відповідальність
monter au front	неперехідне дієслово прийменникова фраза	рух до + небезпеки, героїзм	мобілізація, повага
faire front commun	дієслово іменник + прикметник	+ єдність, спільна дія	солідарність, патріотизм
tenir la ligne	дієслово + додаток	прямої утримання позицій, стійкість	витривалість, дисципліна
subir des pertes	дієслово + додаток	прямої пасивне зазнання втрат	трагізм, емоційне співпереживання

Таблиця 4.3 Семантико-граматичний аналіз військових конструкцій у французькому публіцистичному дискурсі

У франкомовному дискурсі також поширені образні конструкції:

- *la poudrière de l'Europe* (порохова бочка Європи)
- *le théâtre des opérations* (театр воєнних дій)
- *la machine de guerre russe* (російська воєнна машина)

1. Порівняльний аспект

Таблиця 4.4 "Порівняльний аналіз лексико-семантичних засобів концепту 'Війна' в українському та французькому дискурсах"

Категорія	Українська	Французька
Патріотичний пафос	<i>стати на захист, тримати оборону</i>	<i>faire front commun, défendre la patrie</i>
Бойові дії	<i>дати відсіч, нести службу</i>	<i>monter au front, tenir la ligne</i>
Емоційне навантаження	<i>боротися до останнього, героїчна боротьба</i>	<i>subir des pertes, déclencher un conflit</i>
Метафори	<i>зламати хребет агресору</i>	<i>machine de guerre, poudrière</i>

Проведене дослідження концептосфери «війна» в україномовному та франкомовному медіадискурсі засвідчує наявність суттєвих лінгвокультурних, соціальних та емоційно-прагматичних відмінностей у способах репрезентації цього феномена.

Проведене дослідження концептосфери «війна» в україномовному та франкомовному медіадискурсі засвідчило наявність суттєвих лінгвокультурних, соціальних та емоційно-прагматичних відмінностей у способах репрезентації цього феномена. В україномовному медіапросторі війна сприймається як екзистенційна реальність, що безпосередньо впливає на національну ідентичність та колективний досвід. У зв'язку з цим домінують емоційно

насичені концепти, пов'язані з опором, героїзмом, жертовністю та незламністю. Висока частотність таких одиниць, як «захисник», «ворог», «перемога», «страх», «воля», свідчить про наратив спротиву та мобілізації. Франкомовний медіадискурс, натомість, демонструє переважно аналітичне, дистанційоване трактування теми війни. Концепти «conflit», «tension», «paix», «sécurité», «résistance» відображають раціональну спробу осмислення подій через призму безпеки, дипломатії та міжнародного права.

У роботі змодельовано структуру концептосфери за схемою «ядро – периферія – інтерпретаційне поле». У кожному з дискурсів ядро формують частотні, концептуально навантажені одиниці, що мають стабільну мовну реалізацію. Периферія складається з менш уживаних, але контекстуально важливих понять, а інтерпретаційне поле змінюється залежно від політичного, ідеологічного або культурного контексту конкретного медіатексту. Аналіз лексичних і фразеологічних засобів виявив яскраво виражену національно-культурну специфіку. В україномовному медіадискурсі активно використовуються фразеологізми типу «стояти до кінця», «дати відсіч», «вийти живим», що підсилюють експресивність і драматизм подачі. У франкомовних ЗМІ переважають нейтральні або дипломатично виважені конструкції, на кшталт «mettre fin au conflit», «appeler à la paix», «réagir avec prudence».

Контрастивний аналіз продемонстрував розбіжності у способах концептуалізації війни. Українські ЗМІ характеризуються високим ступенем емоційної залученості, чітким розмежуванням сторін конфлікту та домінуванням патріотичної риторики. Французькі медіа натомість демонструють намагання зберегти об'єктивність, що проявляється у стриманій лексиці, ширшому контекстуальному охопленні й застосуванні концептів з міжнародно-правовим чи гуманітарним наповненням. Значна увага в дослідженні приділена перекладацькій специфіці передачі концептів. Установлено, що переклад текстів, пов'язаних із війною, супроводжується використанням таких стратегій, як модуляція, адаптація, узагальнення або конкретизація. Це зумовлено не лише

структурними відмінностями мов, а й потребою враховувати очікування цільової аудиторії, її культурний та ідеологічний фон.

Таблиця 1. Порівняльна характеристика концепту «війна» у медіадискурсі

Критерій аналізу	Україномовний медіадискурс	Франкомовний медіадискурс
Культурний фокус	Національна боротьба, виживання	Гуманітарна криза, міжнародне право
Лексика	Емоційно забарвлена: <i>окупант, герой, стійкість</i>	Нейтральна: <i>conflit armé, civils touchés</i>
Фразеологія	Ідеологізовані вирази: <i>Герої не вмирають</i>	Стримані формули: <i>appel à la paix</i>
Емоційне забарвлення	Високе (гордість, гнів, скорбота)	Помірковане, аналітичне
Функції дискурсу	Консолідація суспільства, патріотичне виховання	Формування громадської думки, правова оцінка
Образи жертв	Герої, мученики, захисники	Цивільні, постраждалі, переміщені особи
Ідеологічний контекст	Етноцентричність, опір, національна гідність	Мультиперспективність, глобалізм, пацифізм

Одним із ключових результатів є виявлення відмінних культурно-ціннісних парадигм. В україномовному медіапросторі війна сприймається як екзистенційна боротьба за незалежність, ідентичність та виживання держави. Медіа активно використовують поняття героїзму, жертвності, стійкості, а також лексеми з високим емоційним забарвленням на позначення ворога та жертв (напр. «окупант», «герої», «знищення», «непоко́ра»). Це сприяє мобілізації суспільства, формуванню почуття патріотизму, єдності та солідарності.

Натомість у франкомовному медіадискурсі війна подається через призму гуманітарної катастрофи, міжнародного права та політичного аналізу. Центральними темами є страждання цивільного населення, порушення прав людини, робота міжнародних організацій та дипломатичні зусилля щодо припинення конфлікту. Французькі медіа тяжіють до нейтрального, інформативного тону, вдаючись до поміркованої емоційності лише у випадках масових трагедій. Такий підхід є наслідком глибоко вкоріненої культури пацифізму, постколоніальної відповідальності та орієнтації на права людини.

Також простежуються відмінності у використанні фразеологізмів: україномовний дискурс активніше застосовує сталі вирази, пов'язані з національним героїзмом («стояти до кінця», «захисники Батьківщини»), тоді як у франкомовному контексті переважають нейтральні або загальнолюдські формули («protéger les civils», «appel à la paix»). Емоційна оцінка подій в українських ЗМІ виконує здебільшого мобілізаційну функцію, тоді як у французьких — інтерпретаційну та аналітичну. Таким чином, концепт війни в українському дискурсі набуває патетичного та національно орієнтованого змісту, а у франкомовному — глобалізованого, гуманітарного та правового.

Висновки до четвертого розділу

Таким чином, результати дослідження підтверджують, що концептосфера «війна» формується як динамічна структура, що відображає не лише мовну картину світу певної нації, а й її історичний досвід, соціальну ситуацію та ціннісні орієнтири. . Результати дослідження підтверджують тезу про культурну варіативність концептосфери «війна», що відображається як у виборі лексичних і фразеологічних засобів, так і в емоційно-оцінних стратегіях та комунікативних функціях медіадискурсу. Це свідчить про необхідність врахування національно-культурного контексту при аналізі медійної інформації та інтерпретації соціально значущих понять у міжнародному просторі. Отримані дані мають практичну значущість для медіалінгвістики, перекладознавства та когнітивної лінгвістики й можуть бути використані в аналітичній роботі журналістів, редакторів і перекладачів, які працюють із тематикою військових конфліктів у глобальному інформаційному просторі.

Перспективи подальших досліджень концептосфери «війна» в україномовному та франкомовному медіадискурсі відкривають широке поле для міждисциплінарного аналізу. Однією з найбільш перспективних тем є глибинне дослідження емоційної динаміки мовлення, зокрема аналіз того, як змінюється риторика в залежності від хронології подій, ескалації чи деескалації конфлікту, соціального контексту.

Особливої уваги потребує порівняльне вивчення мультимодального медіадискурсу, що включає в себе не лише текст, а й візуальні образи, аудіо та відеоелементи, які формують уявлення про війну в масовій свідомості. У цьому контексті важливо дослідити, як візуальні наративи (фотографії, графіка, відео з місця подій) доповнюють або суперечать вербальним повідомленням у ЗМІ різних країн.

Подальші дослідження можуть також зосереджуватись на інтердискурсивному аналізі, тобто на вивченні того, як концепт «війна»

перетинається з іншими ключовими поняттями сучасного публічного простору, такими як «патріотизм», «безпека», «демократія», «тероризм», «міжнародне право» тощо.

Крім того, перспективним напрямом є залучення корпусних методів аналізу великих обсягів медіатекстів для виявлення частотності, колокацій, типових структур висвітлення подій. Це дозволить поглибити розуміння лінгвістичних патернів, які формують суспільне ставлення до війни.

Окремий інтерес становить вивчення реакції аудиторії на різні стилі висвітлення війни — за допомогою соціологічних опитувань, аналізу коментарів, соціальних мереж. Такий підхід дозволить оцінити вплив дискурсивних стратегій на формування громадської думки, емоційного фону та політичних установок.

Таким чином, подальші дослідження концептосфери «війна» можуть не лише поглибити розуміння специфіки медіамови, а й сприяти кращому осмисленню ролі мови у конструюванні реальності під час збройних конфліктів у глобалізованому світі.

ВИСНОВКИ

У межах цієї роботи було здійснено комплексне дослідження концептосфери «війна» у сучасному медіадискурсі, зокрема в інформаційному просторі, пов'язаному з війною в Україні. Розкрито теоретичні основи поняття концептосфери як сукупності концептів, що об'єднані спільною тематикою, а також особливості її репрезентації у медійному дискурсі. Показано, що концептосфера «війна» формується в межах когнітивної діяльності суб'єктів комунікації під впливом соціальних, політичних і культурних чинників і є динамічною системою, яка трансформується залежно від контексту та комунікативних цілей.

Особлива увага приділена аналізу стратегій і тактик висвітлення війни у медіа, зокрема використанню метафор, наративів і фреймів, що формують суспільне сприйняття воєнних подій. Дослідження показало, що медіадискурс відображає не лише фактичний перебіг конфлікту, а й активно конструює образи учасників війни, легітимізує певні дії або їх засуджує, створює емоційний фон сприйняття через використання стратегічних наративів і риторичних засобів. Аналіз також засвідчив, що у випадку війни в Україні ключовими концептами є «героїзм», «жертва», «агресор», «опір», «справедливість» і «свобода», які перебувають у складних взаємозв'язках і формують загальну картину війни в інформаційному просторі.

Під час дослідження проаналізовано англійськомовні, українськомовні та російськомовні медіатексти, що дозволило виявити особливості національних моделей репрезентації війни, а також визначити спільні та відмінні риси в підходах до побудови наративів. Особливе місце у формуванні концептосфери займає інтертекстуальність і мультимодальність сучасного медіадискурсу, що зумовлює використання візуальних, аудіальних та вербальних засобів для посилення комунікативного впливу.

Таким чином, концептосфера «війна» у сучасному медіадискурсі є складним когнітивно-дискурсивним утворенням, що відображає як об'єктивну

реальність воєнних подій, так і особливості їх інтерпретації у свідомості реципієнтів через призму медійних стратегій. Перспективними напрямками подальших досліджень є глибинний аналіз еволюції концептосфери «війна» у динаміці медійного висвітлення конфліктів, вивчення механізмів її впливу на суспільну свідомість, а також порівняльне дослідження концептосфер різних типів конфліктів у глобальному інформаційному просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацевич Ф. С. Концепт. *Українська мова: Енциклопедія*. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2007. 856 с.
2. Белова А.Д. Категоризация и концептуализация знаний в теоретической и прикладной лингвистике. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. 2008. № 2. С. 26-36.
3. Брага І. Мовна репрезентація образу держави у пресі України (кінець 1970-х – початок 2000-х років) : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова». 2002. С. 20
4. Вільчинська Т. П. Концептуалізація сакрального в українській поетичній мові XVII-XVIII ст.: монографія. Тернопіль: Джура, 2008. 424 с.
5. Грицюта Н.М. Систематика етики реклами: естиматійна модель. Наукові записки інституту журналістики. 2013. Т. 52. С. 42–48.
6. Гриньова, М. В., & Красовський, Ю. В. Патріотизм як соціально-психологічне явище в умовах воєнного стану. 2022. 45–50 С.
7. Джерих, О. С. «Концепт» у сучасній когнітивній лінгвістиці та лінгвокультурології: поняття та структура. Мовні і концептуальні парадигми. 2018. С. 46–52. <https://doi.org/10.31558/2075-2970.2018.35-36.7>
8. Дубчак О. П. Концептуальна опозиція «свій» – «чужий» в українській мовній картині світу / 10.02.01 / Київ. держ. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова / О. П. Дубчак. 2009. – 292 с.
9. Жайворонок В. В. Етнолінгвістика в колі суміжних наук. 2004. с. 23-35
10. Жанна Краснобаєва-Чорна. Термінополе концепт. 2006. С. 67-79
11. Кобченко, К. В. Емоційна оцінка як складова медіадискурсу в умовах соціального конфлікту. 2021. С. 45–50.
12. Ковальчук. В. П., Зайцева В. В. Політична метафора в мас-медійному дискурсі (на матеріалі українськомовного газетного тексту. 2018. С. 202

13. Коромчевська Я. Я. Бренд-іміджування України в туристичній комунікації: медіалінгвістичний аспект. Київ, 2024. с 20-35.
14. Кириченко, В. О. 2022. Формування патріотизму в умовах інформаційної війни: педагогічний аспект. Наукові записки. 2022. 101–107.
<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731972>
15. Крсек, Д. Концептосфера війна при перекладі у франкомовному й україномовному медіадискурсі: контрастивний аналіз. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. 2024. С. 192-198. URL:<https://doi.org/10.17721/2663-6530.2024.46.15>
16. Лисиченко Л. А. Структура мовної картини світу. 2004. С. 36-41.
17. Мізін К. І. Психолінгвістичний експеримент чи соціолінгвістичний моніторинг? Епістемологічні пошуки аксіологічної фразеології на матеріалі компаративної фразеології. 2006. С. 67-79.
18. Мунтян, Л. В. Концептуальний аналіз та методи дослідження вербалізованих концептів. Національний університет Острозька академія. 2013. с. 103-105
19. Неприцька Т.І. Формування ціннісних орієнтацій в суспільстві в умовах війни: реалії України. Політичне життя. Політична культура та ідеологія. 2022. № 3. С. 93–97.
20. Орлова Н. В. Емоційна оцінка в медіадискурсі: лінгвокогнітивний підхід. 2019. С. 32–38.
21. Павлова Л. В., Полякова Т. Л., Самаріна В. В. Українськомовна соціальна реклама в умовах воєнного стану: лінгвоаксіологічний аспект. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2024 Т. 35 № 5 Ч 1. С. 74-83
22. Пасик Л. Концепт як об'єкт дослідження когнітивної лінгвістики. Електронний архів СНУ імені Лесі Українки. 2015.
URL:<https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/10978>
23. Плотнікова Н. В. Національний фармацевтичний університет № 1. 2020 . С. 61

- 24.Семенов, О. М., Савченко, А. І. Патріотизм у науковому дискурсі: мовленнєві та культурні виміри. 2019. С. 55–61.
- 25.Скаб М. Закономірності концептуалізації та мовної категоризації сакральної сфери / Монографія. Чернівці: Рута, 2008. с . 560
- 26.Смірнова, О. В. Концепт війни в англійській та російській мовах: порівняльний аналіз. 2013. Запоріжжя: ЗНТУ.
- 27.Шевченко, Л. С. Фразеологія української мови в медіадискурсі: проблеми аналізу та інтерпретації. 2017. Київ: Академвид.
- 28.Шепітько, С. В., & Шейченко, О. В. Концепт як об'єкт лінгвістичного дослідження. 2009. № 2.С. 63-85
- 29.Якубова, О. В. Концептосфера в сучасному мовознавстві: проблеми, методи та підходи. 2015. С. 26-43
- 30.Abbadi, R., Kreishan, L., & Al-Saidat, E. M. Discourse and language of war: A comparison of the linguistic and rhetorical strategies employed in Russian, United States, and Ukrainian presidential speeches. *International Journal of English Language and Literature Studies*, 2024. P. 40–60.
URL:<https://doi.org/10.55493/5019.v13i1.4957>
- 31.Aldous, K. K., An, J., & Jansen, B. J. What really matters? Characterising and predicting user engagement of news postings using multiple platforms, sentiments and topics. *Behaviour and Information Technology*, 2023. P. 545–568. URL:<https://doi.org/10.1080/0144929X.2022.2030798>
- 32.Barthélémy, L. *Les métaphores de la guerre dans le discours médiatique francophone*. Bruxelles: De Boeck Supérieur. 2010.
- 33.Bezerra, V. D. S. NATO-Russia's 'conflictual relationship': 'Instability' as a defining factor in the political interaction between Moscow and the Atlantic alliance. *Eurasian Research Journal*, 2022. P. 7–21.
- 34.Brusylovska, O., & Maksymenko, I. Analysis of the media discourse on the 2022 war in Ukraine: The case of Russia. *Regional Science Policy & Practice*, 2023. P. 222–235.

35. Catach, H. *Le discours médiatique et la guerre: étude de la représentation des conflits armés dans les médias*. Paris: Presses Universitaires de France. . 2001.
36. Chaban, N., & Zhabotynska, S. Narratives of Ukraine on the information battlefields of global media. In C. Wiesner, & M. Knodt Eds., *The war against Ukraine and the EU* 2024. C 207–230. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-031-35040-5_10
37. Chaban, N., Zhabotynska, S., & Chaban, A. Visual and emotive: Russian e-news coverage of EU – Ukraine agreement on visa-free entry into the Schengen zone. *New Zealand Slavonic Journal*, 2019-2020. P. 147–172. <https://www.jstor.org/stable/27041540>
38. Chaban, N., Zhabotynska, S., & Knodt, M. What makes strategic narrative efficient: Ukraine on Russian e-news platforms. *Cooperation and Conflict*, 2023. P. 584. <https://doi.org/10.1177/00108367231161272>
39. Chilton, P. *Analyzing Political Discourse: Theory and Practice*. 2004. P. 213
40. Dahlgren, P. *Media and political engagement: citizens, communication and democracy*.
41. De Finna, A., & Johnstone, B. Discourse analysis and narrative. In D. Tannen, H. E. Hamilton, & D. Schiffrin Eds., *The handbook of discourse analysis* 2nd ed.. Chichester, UK: John Wiley & Sons, 2015. P. 152–167.
42. Dennison, J. Narratives: a review of concepts, determinants, effects, and uses in migration research. *Comparative migration studies* P. 51 -74
URL: <https://doi.org/10.1186/s40878-021-00259-9>
43. Dilks, Charlotte Les métaphores de guerre dans la prose journalistique du français, Institutionen för franska, italienska och klassiska språk, Stockholms universitet, 2009. P. 233
44. Dobber, T., & Hameleers, M. The social media comment section as an unruly public arena: how comment reading erodes trust in news media. 2024.
URL: <https://doi.org/10.1177/19312431241268011>

45. Entman, R. M. Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*. 1993. p 51–58. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>
46. Fairclough, N. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London: Routledge. 2013 P. 102-131
47. Gwon, J., Kwon, M., & Yung, A. Analyzing bias in comments on political news articles to facilitate transparent online communities. *AsianCHI '20: Proceedings of the 2020 Symposium on Emerging Research from Asia and on Asian Contexts and Cultures*, 2020. P. 49–52.
<https://doi.org/10.1145/3391203.3391216>
48. Hutchby, I., & Wooffitt, R. *Conversation Analysis: Principles, Practices, and Applications*. Cambridge: Polity. 2008.
49. Kaal, A., Krennmayr, T., & Kaal, W. *Conceptualizing War: Metaphors and Conceptualizations in Media Discourse*. 2019. P. 41
50. Ku, A. S. M. *Narratives, politics and the public sphere: Struggles over political reform in the final transitional years in Hong Kong 1992–1994*. London: Routledge. 2018. P. 56 – 71.
51. Kubin, E., Merz, P., Wahba, M., Davis, K., Gray, K., & von Sikorski, C. Understanding news-related user comments and their effects: a systemic review. *Frontiers in Communication*. 2024. P. 46-53
URL: <https://www.frontiersin.org/journals/communication/articles/10.3389/fcom.2024.1447457/full>
52. Lakoff, G., & Johnson, M. *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press. 1980. P. 242
53. Lazarus, R. S. *Emotion and adaptation*. New York: Oxford University Press. 1991. P. 213-245
54. Leclercq, F. *La guerre et les médias: Analyse du discours militaire en français et en anglais*. Paris: Editions de l'Harmattan. 2013 P. 32

55. Lieto, A., Chella, A., & Frixione, M. Conceptual spaces for cognitive architectures: A lingua franca for different levels of representation. 2017. URL: <https://arxiv.org/abs/1701.00464>
56. Mathe, L., & Caldwell, M. A content analysis of readers' comments on political and economic news articles from Zimbabwe online media. *Journal of Communication* .2017.P. 56–68.
57. McLaughlin, B., & Velez, J. A. Imagined politics: How different media platforms transport citizens into political narratives. *Social Science Computer Review*, .2017. P. 22–37. URL: <https://doi.org/10.1177/0894439317746327>
58. Milioni, D. L., Vadratsikas, K., & Papa, V. Their two cents worth': Exploring user agency in readers' comments in online news media. *Observatorio Journal*, . 2012. P. 21–47
59. Miskimmon, A., O'Loughlin, B., & Roselle, L. *Strategic narratives, communication power and the new world order*. New York, NY: Routledge. 2013
60. Miskimmon, A., O'Loughlin, B., & Roselle, L. Forging the world: Strategic narratives and international relations. *Centre for European Politics, Royal Holloway, University of London*. 2017. P. 176 -192
61. Morrison, J. G. Online news audiences as co-authors? In J. Visnovsky, & J. Radosinska Eds., *Social media and journalism – trends, connections, implications* . Slovakia: InTech. 2018.P. 13–29
62. Musolff, A. *Metaphor and Political Discourse: Analogical Reasoning in Debates About Europe*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. 2004
63. Nevalainen, T., & Raumolin-Brunberg, H. *Historical Pragmatics: Pragmatic Developments in the History of English*. 2003
64. Newman, N., Fletcher, R., Eddy, K., Robertson, C. T., & Nielsen, R. K. Reuters institute: *digital news report* . 2023
URL: https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2023-06/Digital_News_Report_2023.pdf

65. Oliveiram, J. S. C. *Postcolonial Maghreb and the limits of IR*. London: Palgrave Macmillan. 2020. P. 230. URL: <https://doi.org/10.22363/2313-0660-2020-20-1-249-252>
66. Parra, O. C., Ayerdi, K. M., & Fernández, S. P. Behind the comments section: The ethics of digital native news discussions. 2020. P. 86–97.
67. Pinto-Coelho, Z., Carvalho, A., & Seixas, C. E. News discourse and readers' comments: Expanding the range of citizenship positions? 2019. P. 733–751. URL: [doi/10.1177/1464884917707595](https://doi.org/10.1177/1464884917707595)
68. Ricoeur, P. *Time and Narrative Vol. I*. Chicago, IL: Chicago University Press. 1984. P. 120
69. Rosen, G., Kreiner, H., & Levi-Belz, Y. Public response to suicide news reports: computerized text analysis of online reader comments. *Archives of Suicide Research*, 2019. 243–259. URL: [doi/10.1080/13811118.2018.1563578](https://doi.org/10.1080/13811118.2018.1563578)
70. Rosen, S. *The Language of Conflict: A Linguistic Approach to Understanding War*. Vol 1. Cambridge: Cambridge University Press. 2009. P. 33- 58
71. Semino, E. *Metaphor in Discourse*. Cambridge: Cambridge University Press. 2008.
72. Shenhav, S. R. Concise narratives: A structural analysis of political discourse. *Discourse Studies*. 2005. p.315–335. URL: doi.org/10.1177/1461445605052189
73. Stroud, N. J., Van Duyn, E., & Peacock, C. News commenters and news comment readers. *Engaging News Project*, 2016. P. 1–21.
74. Szabo, G., Kmetty, Z., & Molnar, E. K. Politics and incivility in the online comments: what is beyond the norm-violation approach? *International Journal of Communication*. 2021. 1659–1684. URL: <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/16411/3403>
75. Tannen, D. *Framing in Discourse*. New York: Oxford University Press. 1993
76. Van Dijk, T. A. *Discourse and Context: A Sociocognitive Approach*. Cambridge: Cambridge University Press. 2008.

77. Zhabotinskaja, S. A. Narrative political concepts: methodology of cognitive linguistic analysis. In N. V. Petljuchenko Ed., *Concepts and contrasts* Odessa: Helvetica Publishing Group. 2017. P. 30–40.
78. Zhabotynska, S. A. Types of ontologies for narrative-based concepts. *Proceedings of III International Conference Current Problems of the Romance Germanic Philology in Anthropological Perspective* Kyiv: M.P. Dragomanov National Pedagogical University. 2020. P. 19–22.
79. Zhabotynska, S. Reception of the political news narratives in readers' responses: multimodality and intertextuality *Cognition, Communication, Discourse* 2024. P.86–103. URL doi/10.26565/2218-2926-2024-29-06
80. Zhabotynska, S. A., & Chaban, N. A. Ukrainian window to Europe: multimodality of the strategic narrative in the Russian media. In O. P. Vorobjova, R. I. Savchuk, & L. I. Taranenko Eds., *Interdisciplinary horizons of intermediality* . Kyiv: Kyiv-Mohyla Publishing House. 2024. P. 183–208